

växter

I HÄLSINGLAND OCH GÄSTRIKLAND

Blåsippa
Hepatica nobilis

Nr 2
1997
Årg. 15

Växter i Hälsingland och Gästrikland (VÄX) ges ut av Gävleborgs Botaniska Sällskap (GÄBS), lokalförening av Svenska Botaniska Föreningen (SBF). VÄX utkommer med tre nummer årligen (vinter, vår och höst).

Du blir medlem i GÄBS och erhåller VÄX genom att betala in årsavgiften på GÄBS postgirokonto 57 58 11 - 5. Årsavgiften för 1997 är 100 kr för dig som inte är medlem i SBF. 10 kr av denna avgift går till medlemskap i SBF. Om du redan är medlem i SBF, genom prenumeration på Svensk Botanisk Tidskrift (SBT), är årsavgiften 90 kr. För familjemedlemskap är årsavgiften 25 kr (inkluderar ej VÄX).

Prenumeration på SBT beställs genom Britt Snogerup, Botaniska museet, Ö. Vallgatan 18, 223 61 Lund, postgiro 446 50 72 - 9. SBT utkommer sex gånger årligen och omfattar ca 420 sidor. Prenumerationsavgiften för 1997 är 265 kr.

Önskemål och bidrag i alla former för kommande VÄX mottages tacksamt av redaktionen:

Bengt Stridh, Uddstigen 4, 725 91 Västerås, 021/522 58 (+fax), bengt.stridh@mailbox.hogia.net

Gunnar Nilsson, Brunnsgatan 78, 802 51 Gävle, 026/65 36 01

Birgitta Hellström, Ringvägen 35, 818 41 Forsbacka, 026/359 60

Barbro Risberg, Hagmarksgatan 44, 813 33 Hofors, 0290/277 81

GÄBS styrelse 1997

Ordförande Anders Delin	Kulgatan 40	810 28 Järbo	0290/708 21
		telefonsvarare och fax:	0290/700 87
Vice ordf. Peter Ståhl	Majvägen 30	803 33 Gävle	026/18 72 78
Sekreterare Elisabeth Hermansson	Myra 2276	820 40 Järvsö	0651/470 06
Kassör Birgitta Hellström	adress enligt ovan		
Bo Norell	Tredje Tvärg. 24A	802 84 Gävle	026/10 86 46
Bengt Stridh	adress enligt ovan		
Björn Wannberg	Ormvråksvägen 7	756 52 Uppsala	018/32 07 59
suppleant Gunnj Hedkvist	Främlingshemsv. 18	810 22 Årsunda	026/29 02 11
suppleant Åke Ågren	Ringvägen 9 E	826 50 Söderhamn	0270/105 03

GÄBS bildades i Gävle den 7 februari 1982. Sällskapets syften är:

1. Att sammanföra människor, som är intresserade av botanik i allmänhet eller någon av botanikens många specialgrenar, och verka för spridandet av kunskaper inom dessa områden.
2. Att utforska floran i Gävleborgs län.
3. Att verka för skydd och vård av hotade växter och växtsamhällen i länet.

I Hälsingland bedrivs projektet "Hälsinglands flora" med Anders Delin som ledare, Peter Ståhl som handhavare av atlasrutor och Bengt Stridh som rapportmottagare för hotade arter. I Gästrikland pågår projektet "Gästriklands flora" med Peter Ståhl som ledare, Gunnar Nilsson som handhavare av florarutor och Birgitta Hellström som rapportmottagare för hotade arter.

GÄBS har 214 medlemmar varav 12 familjemedlemmar (1997-04-12).

Omslagsbild av Jonas Lundin, Gävle.

GÄBS årsmöte 1997

Vid årsmötet på Silvanum i Gävle skedde den förändringen i styrelsen att Birgitta Hellström valdes till ordinarie ledamot och att Åke Ågren valdes till suppleant. Hela styrelsens sammansättning framgår av s. 2. Till revisorer valdes Jan Hassner och Olof Wedin med Ann-Marie Dahlbäck och Bengt Sättlin som suppleanter.

Valberedningen utsågs till Maj Johansson (sammankallande), Gunnar Ersare och Birgitta Looock.

Årsmötets 25 deltagare beslutade att hålla medlemsavgiften oförändrad för 1998. Peter Ståhl gjorde en kort redovisning för Gästriklands flora.

Vilda växter som mat och medicin

Bengt Stridh

Stefan Källmans inspirerande och mycket intressanta föredrag efter årsmötet lockade hela 120 åhörare. Det var ett nytt rekord för en GÄBS-sammankomst!!

Stefan är biolog på civilförsvaret och har i 15 år forskat på hur vilda växter kan användas i överlevnadssituationer som föda, till sjukvård etc. Han har bott i ett år med en indianstam i Alaska och han studerar och reser bland folkgrupper i norr, som indianer, eskimåer, nentser m.fl. Han har också undersökt växter från hela Sverige insamlade under alla årstider.

Det är litet skrivet om "tillämpad botanik". Växter ger oss mat, ved, skydd, sjukvårdsmaterial, hygienartiklar och redskap. Det finns 8000 ätliga vilda växter i världen. Med ätliga menas nyttoväxter

som ger näring. I Skandinavien finns 256 ätliga arter. I äldre tid var växter, fisk och skaldjur huvuddelen av födan, även i det arktiska och subarktiska området. Man har beräknat att om vi levde som jägare-samlare, som under stenåldern, skulle den "vilda maten" i Sverige räcka för enbart ca 50000 innevånare. Det är först när människan blev jordbrukare som befolkningstillväxten kunde ta fart.

Historia

Bark var vanligt i kosten åtminstone under 1700- och 1800-talet. Det finns minst 15 kända brödrecept. 1 kg bark ger ca 600 kcal. Jakuterna samlade ca 160-1600 kg bark per år och familj.

Samerna har utnyttjat ett 40-tal arter,

mest som mediciner. Åkerfräken gav te, gulvitt renlav innehåller antiseptiskt ämne som kunde användas på sår, ca 20-30 kg/ bark per familj och år användes i fisksuppor och kvanne åts som godis.

Indianerna i Nordamerika har utnyttjat 3500 arter, varav hälften som mediciner och hälften till annat. Bland annat äter de Valerianarot, som enligt Stefan påminner om kattpiss eller gammalt svett.

Bär har inte spelat någon viktig roll i kost. Främst har lingon använts som kostomväxling.

Näring

Det är i rötterna hos *fleråriga* arter som man finner kolhydrater (stärkelse etc). Nötter som ekollon och hassel är de stora "energibomberna". Lavar som Bryaria, islandslav, snölav och navellavar har hög halt av så kallad lavstärkelse.

De gröna växtdelarna innehåller mest vatten och fiber, men inte så mycket näring. Nässlor är överreklamerade. De innehåller inget speciellt och är ej järnrika. Nässlor kokta i vatten smakar ej gott (det är buljongen och peppar som ger den goda smaken).

Bär och frukter är goda, men innehåller mest vatten och inte så mycket näring. Bär består till 85% av vatten. I Sverige finns ca 125 l/bär person och år. Av de ca 1200 miljoner liter som finns plockas ca 10% årligen. Bär är mycket vitaminfattiga. Hjortron är bäst. 3 kg behövs för att täcka det minsta nödvändiga kolhydratbehovet och ge C-vitaminbehovet.

Svamp har hög vattenhalt och inget särskilt näringsvärde för människor. Det är därför "ursprungsmänniskorna" ej satsar energi på att samla in dem.

Bra svenska växter

Tall Bark och barr. C-vitaminhalten i barren är högst vintertid.

Gran Skott.

En Bär, barr och bark.

Björk

Manlav

Islandslav

Tuschlav (navellavar)

Nypon När det gäller C-vitamin är havtorn bäst, följt av nypon. För att behålla C-vitaminerna gäller generellt att man skall koka vattnet först och sedan lägga i maten, annars försvinner alla C-vitaminer!

Kaveldun Roten har en märg rik på energi (stärkelse). Bäst under höst-vår. Färsk skott är goda. Stjälk-basen har gurksmak. "Dunet" kan användas som isolationsmaterial.

Vass Sakaros i rotstocken. Söt smak.
Ormrot Bland de rötter som har mest stärkelse. Sträv, nötliknande smak.

Maskros Den svenska växt med mest energi i roten. Besk som färsk, men den kan tvättas bort genom att man lakar rotbitar i vatten under 1-1,5 timme. Påminner om kronärtskocka.

Hundkäs Färsk rot är ej god, men den kan lakas ur i asklutlösning eller kokas med rönnbär.

Kärleksrot Birötter väldigt rika på stärkelse. Nötaktig smak. Rik på stärkelse. På sommaren kan man äta allt.

Kvickrot Söt rot.

Hasselnötter 6590 kcal/kg. 52% fett, 23% protein, 18% kolhydrater.

Ekollon 3590 kcal/kg. 5% fett, 9% protein, 73% kolhydrater. Sträva och beska som färska. Kan rostas i ugn vid 275°C under 15 minuter. De smakar då inte så mycket, men med salt och smör påminner de om jordnötter.

Halvpackad är bäst

Väldigt lite är gjort om svenska vilda växter och deras användning vid sjukdom och sårskador. Mot mygg är röllika bäst. Man tar bladen och gnider in växtsaften i huden. Även pors och skvattram kan användas. Effekten varar under en halvtimme.

Kläder kan tvättas i blandning av björkblad och vatten i en plastpåse. Man skakar påsen i 5 minuter och sedan är det klart.

Vitmossa håller 20 gånger så mycket

vätska som sin torrsvikt och kan användas toalettpapper, bandage och som tvätt-svamp.

Sälg och älgört kan användas för sårtvätt och mot huvudvärk, smärta och feber samt är bakteriedödande. Färsk barrkåda, gulvit renlav, skägglav (*Usnea*) är bakteriedödande. Röllika är starkt antiseptiskt (strös torr i sår).

En blandning av 2/3 torv och 1/3 krossad träkol i en burk kan användas som vattenreningsfilter. Blandningen skall vara halvpackad så att 1 dl vatten/minut rinner igenom. 1 liter av denna blandning räcker för att rena 50 liter dåligt vatten eller 100 liter "halvdåligt" vatten.

Bok på gång

I maj kommer boken "Vilda växter som mat och medicin" ut från ICA-förlaget där 151 vilda växter från hela jordklotet behandlas.

Verksamhetsberättelse för 1996

Elisabet Hermansson

Medlemmar

Sällskapet hade 207 medlemmar, varav 12 familjemedlemmar, den 31.12.1996.

Styrelse

Styrelsen har under året bestått av

Ordförande Anders Delin (vald 95 för 2 år)

Vice ordf. Peter Ståhl (vald 96 för 2 år)

Sekreterare Elisabet Hermansson (vald 96 för 2 år)

Kassör Bo Norell (vald 96 för 2 år)

Ledamöter Bengt Stridh (vald 95 för 2 år)

Björn Wannberg (vald 95 för 2 år)

Åke Ågren (vald 95 för 2 år)

Suppl. Gunni Hedkvist (vald 96 för 1 år)
Birgitta Hellström (vald 96 f. 1 år)

Styrelsen har under året hållit 2 sammanträden: den 24/3 och den 13/10.

Revisorer

Sällskapets räkenskaper och verksamhet har granskats av Jan Hassner och Lars Sjölin. Olof Wedin har varit revisor-suppleant.

Valberedning

Gullan Andersson, Maj Johansson och Jens Hansen

Projekt Hälsinglands flora

Björn har skickat ut förteckningar över inventeringslistorna till ansvariga inventerare för slutlig kontroll och rättning. En hel del av dem är nu klara.

Projekt Gästriklands flora

Inventerarmöten hölls i Hedesunda 15-16 juni och 20-24 juli.

Bara 6 rutor blev färdiginventerade men många fler har blivit nästan färdiga, varför 1997 kan bli ett rekordår.

Samtliga listortill och med 1995 är inlästa, genomgångna och rättade.

Inventeringsdatabasen innehåller 130.000 fynd från 10.850 lokaler. Större delen av 1996 års uppgifter är inlästa och genomgångna. Herbarieuppgifterna har kompletterats med ytterligare något 100-tal uppgifter från riksmuseet.

Ett nytt inläsningsprogram har gjorts som bland annat medger inläsning av kryptogamer

En preliminär utgåva av en folder om projektet har gjorts och använts under sommaren.

En nybörjarcirkel och en cirkel om Gästriklands flora (10 träffar) har bedrivits med ett 20-tal deltagare.

En sammanställning om Iggöns Flora har gjorts under året (publicerad 1997).

Reportage i Gefle Dagblad, likaså inslag i Mittnytt, om Gästriklands Flora har förekommit.

En genomgång av vilka taxa som registrerats i landskapet har gjorts och resulterat i en katalog över Gästriklands kärlväxter med uppgift om fyndår etc.

Årsmöte

Årsmötet hölls i Söderhamn med ett 20-tal deltagare.

Efter årsmötet visade Tomas Ljung bilder och berättade om sin inventering av vägkantsfloran i Gävleborgs, Kopparbergs och Västernorrlands län. Han tackade samtidigt för tips från GÄBS:are.

Exkursioner och träffar

Höstmöte hos Peter Ståhl i Gävle 13/10.
Slätter på Hade strandäng 27-28 juli.

Slätter på Remman 27-28 juli i samarr.
med Naturskyddsföreningen.

Blomstervandringar i samarr. med
Söderhamns Naturskyddsförening:

19/5 Lugnesjödagen Gunnar Andersson

2/6 Skatön Åke Ågren

5/6 Lugnsjön Gunnar Andersson

12/6 Ålsjön Gunnar Andersson

15/6 Långnäs Åke Ågren

18/6 Skåssan Gunnar Andersson

7/8 Skärjån Bengt Sundström

15/8 Åsbacka Åke Ågren

1/9 Stenö Gunnar Andersson

14/9 Mosine Åke Ågren

Bildvisning och föreläsning 4/9 "Svenska
orkideer" för Söderhamns Träd-
gårdsodlars Förenings 100-årsjubi-
leum med ett 70-tal deltagare.

Bildvisning och föreläsning 12/11
"Hälsinglands Flora" för BRF Söder-
hamnshus nr 4 (Åke Ågren).

VÄX

Sällskapets tidskrift har under 1996
utkommit med 3 nummer om sammanlagt
136 sidor. I redaktionen har ingått Bengt
Stridh, Barbro Risberg, Gunnar Nilsson
och Birgitta Hellström.

Floraväktarverksamheten

Världsnaturfonden ger ekonomiskt stöd
till inventeringar av rödlistade arter i det
floraväktararbete som organiseras av
ArtDatabanken.

I Gästrikland där väktarverksamheten
pågått sedan 1988 besöktes 82 lokaler
under 1996 av 18 medarbetare. Totalt har
man några hundra lokaler som bevakas,
några årligen andra med längre mellanrum.

1996 var det andra året för flora-
väktarverksamheten i Hälsingland. Ett 80-
tal lokaler för rödlistade arter besöktes
varav ett 25-tal för kryptogamer. 17
medarbetare deltog i arbetet.

Utbyte av floradata

Överenskommelser om utbyte av data-
uppgifter om av GÄBS kända lokaler med
hotade växter med mera har under året
träffats med Skogsvårdsstyrelsen, Korsnäs
och Länsstyrelsen.

Agerande i naturvårdsfrågor, skrivelser etc.

Sällskapet har under året i huvudsak
samagerat med Naturskyddsföreningen i
Gävleborgs län (NiG) i olika natur-
vårdsfrågor och vi hänvisar därför till
NiG:s verksamhetsberättelse i detta
avseende.

Ekonomisk redovisning för 1996

Ingående balans

Tillgångar

Sparbanken; 58 544,59 kr

Resultaträkning

Inkomster

Bidrag:		70 600 kr
Milj. t miljön	10 000 kr	
SBF	4 000 kr	
NOLA	8 000 kr	
Skogsvårdsst.	10 000 kr	
Länsstyrelsen	10 000 kr	
Korsnäs	10 000 kr	
Floraväktarna	18 600 kr	
Medlems avg		16 445 kr
Sparränta		1 122,76 kr
		<u>88 167,76 kr</u>

Utgifter

Inventeringsresor	21 220,20 kr
Admin. kostnader	6 084,50 kr
Tryckn. VÅX	4 469 kr
Datorer, tillb.	3 381,50 kr
Avg postgirot	1 500 kr
Arvoden, övrigt	7 472 kr
	<u>44 127,20 kr</u>

Årets överskott; 44 040,56 kr

Utgående balans

Tillgångar

Sparbanken; 102 585,15 kr

Hälsinge/Gästrikflorafond:	231 876,22 kr
Sparränta:	10 429,58 kr
	<u>242 305,80 kr</u>

Gävle den 26 januari 1997

Bo Norell
Bo Norell kassör i GÅBS

Öppet brev till "Hälsinglands Flora"

Jens Ejvind Hansen

Det ska bli roligt när boken om "Hälsinglands Flora" utkommer! Jag ser verkligen fram mot att stå med boken i handen, att visa den för mina vänner, att inspirera dem med den, att själv bli inspirerad. Jag sänder många goda tankar till er som håller på med att skriva denna sammanfattning av vår kunskap efter de många dagar och år av fältstudier i Hälsinglands vackra blomstervärld.

Från många medlemmar i GÄBS och andra naturintresserade hörs fortfarande: "När kommer 'Hälsinglands Flora'?" eller "Vilket uppsving det blir för växtintresset när 'Hälsinglands Flora' kommer." eller "Nu måste 'Hälsinglands Flora' snart utkomma, innan fältmaterialet blir allt för gammalt." eller "Skrivs det överhuvudtaget på Hälsinglands Flora?" Därför gläds jag över att höra att arbetet nu på allvar är i gång!

Jag hoppas att ni håller visionen om en spännande flora levande, en flora för vanligt folk, en flora som kan guida ute i markerna, kryddad med massor av detaljkunskap om växternas sätt att växa

och leva just i Hälsingland. Även drömmarna om de udda avsnitten, som "växternas symfoni", hoppas jag finns kvar.

Det är viktigt att ni inte förlorar er i och övervåldigas av de fantastiska faktabearbetningsmöjligheter som dagens datautrustning bjuder på. Det som flertalet växtintresserade behöver är lätta, okomplicerade och precisa textbeskrivningar av Hälsinglands växtvärld och udda bilder som visar växter i olika, och kanske förbisedda, utvecklingsstadier. Det som ett fåtal behöver är en bok som sammanställer tusentals krysslistor med hjälp av raffinerat mediateknik utifrån en akademisk synvinkel.

En landskapsflora är ett viktigt dokument över många botanisters osjälviska arbete, en fascinerande skrift för de många som står på "tröskeln till växternas värld" och en viktig inspirationskälla för alla de som i framtiden skall utforska och skydda vår natur.

Det ska bli roligt när boken om "Hälsinglands Flora" utkommer!

Medförfattare till HS:s flora efterlyses!

Bengt Stridh

Att skriva en bok om ett landskaps flora är ett stort arbete. Det har dragit ut längre på tiden än vad vi alla hoppades på när det systematiska inventeringsarbetet avslutades 1990. Sett så här i efterhand kan man undra om inte fältarbetet avslutades alltför tidigt. Fortfarande gäller dock att uppgifter till floran tas emot.

Fältarbetet var ett givande lagarbete där många bidrog till faktainsamlandet. På samma sätt skulle arbetet med boken Hälsinglands flora kunna engagera långt fler än vad som nu är fallet. För tillfället har en grupp bestående av Anders Delin, Björn Wannberg och Bengt Stridh nyligen bildats, som ska arbeta med floran. Men vi är alla överhopade av olika mindre eller större projekt som också tar fritiden i anspråk.

Vi uppmanar därför alla som vill ha en bok om Hälsinglands flora att även själv bidra till skrivandet! En flora skulle kunna bestå av många olika kapitel, som tidigare beskrivits av Anders Delin. I många fall kan dessa kapitel skrivas oberoende av varandra.

Ett annat alternativ är förstås att anpassa ambitionen för floran efter tillgänglig arbetstid, det vill säga att göra en mindre omfattande flora.

Det vi närmast arbetar med är att göra utbredningskartor för alla arter som det finns uppgifter om i vår databas. Dessa kartor skulle kunna vara grunden till en atlas över Hälsinglands kärlväxter. För detta arbete kommer vi att använda kartritningsprogrammet MapInfo som Björn helt nyligen installerat på sin dator.

Floraväkteri i Gästrikland 1996

Birgitta Hellström

Kärlväxter

1 AKUT HOTADE

Knottblomster *Microstylis monophyllos*

1. Igelsjön.

1985 ca 9 ex (DIN)

1994 17 ex fert. 10 ex veg.

1996 22 ex fert. 7 ex veg.

Rapportör: Birgitta Hellström

2. Igelsjön.

1991 1 ex (vinterståndare) (PST)

1994 2 ex fert. 1 ex veg.

1996 2 ex fert.

Rapportör: Gunnar Bakken

3. Gillermuren, norra delen.

1996 4 ex fert. 3 ex veg. nyfynd

Rapportör: Gunnar Bakken

4. Brännan, S om Långhällsvägen.

1996 7 ex fert. 10 ex veg. nyfynd

Rapportör: Birgitta Hellström

5. Gustavmurarna, lokal 14 d.

1983 4 ex (PST)

1992 6 ex fert.

1993 6 ex fert.

1994 6 ex fert.

1996 2 ex fert.

Rapportör: Birger Jonsson

6. Gustavmurarna, lokal 14 f.

1990 2 ex (PST)

1992 1 ex fert.

1994 14 ex fert. 10 ex veg.

1996 8 ex fert. 4 ex veg.

Rapportör: Birger Jonsson

7. Gustavmurarna, NV om. Provyta 1, 0,5 kvm

1995 3 ex fert. 2 ex veg.

1996 1 ex veg.

Rapportör: Birger Jonsson

8. Gustavmurarna, NV om. Provyta 2, 0,5 kvm

1995 26 ex veg. (BNO)

1996 2 ex fert. 18 ex veg. (många veg.ex direkt utanför provytan)

Rapportör: Birger Jonsson

9. Gustavmurarna, S om kraftledningen. Provyta 3, 0,5 kvm

1990 1 ex fert. 1 ex veg. (PST)

1995 1 ex fert. 1 ex veg. (PST)

1996 1 ex veg.

(provytan utlagd 1995)

Rapportör: Birger Jonsson

10. Gustavmurarna, stigen 200 m S om kraftledningen.

provyta 4, 0,5 kvm.

1983 5 ex fert. 10 ex veg. (GNI)

1984 0 ex (GNI)

1988 0 ex (PST)

1989 0 ex (PST)

1993 1 ex fert. (BHE)

1995 1 ex fert. 1 ex veg. (BHE) (provytan utlagd 1995)

1996 2 ex fert.

Rapportör: Birger Jonsson

11. Grinduga, 1 km SO om.

1984 7 ex fert. (HHU) (Ingen heltäckande genomgång av lokalen).

1996 187 ex fert. 144 ex veg.

Rapportör: Gunnar Bakken

12. Grinduga, 1 km SO om.

1996 235 ex fert. 168 ex veg. nyfynd

Rapportör: Birgitta Hellström

13. SV-stranden av Tröskan.

1996 1 ex fert. nyfynd

Rapportör: Bo Norell

14. Grinduga, gamla grustaget.

1983 ca 20 ex (PST)

1996 1 ex fert. 1 ex veg.

Rapportör: Gunnar Bakken

15. Orarna, NV om Klövbjörn.

1992 17 ex fert. 10 ex veg.

1994 9 fert. 1 veg. ex (extremt torr sommar)

1996 0 ex

Rapportör: Anne-Marie Dahlbäck

2 SÅRBARA

Topplåsbräken *Botrychium lanceolatum*

1. Iggön, Stenviken. Detta är Sten Ahlners gamla fina låsbräkenlokal där man även funnit nordlåsbräken och vanlig låsbräken.

1983 0 ex

1984 1 ex fert.

1985 1 ex fert.

1986 1 ex ?

1987 1 ex ?

1988 1 ex fert.

1989 1 ex fert.

1990 0 ex

1991 5 ex fert.

1992 lokalen delvis skadad av traktor-körning.

1993 6 ex fert.

1994 4 ex fert.

1995 3 ex fert.

1996 3 ex fert.

Rapportör: Bengt-Olof Lundinger

Rutlåsbräken *Botrychium matri-cariifolium*

1. Hedesunda, mellan Frikyrkan och ishockeyplan.

1996 2 ex fert. nyfynd.

Rapportör: Peter Ståhl

2. Storvik, Hosjön.

1994 5 ex fert. (PST)

1995 4 ex fert.

1996 0 ex

Rapportör: Mats Wiklund

Stor låsbräken *Botrychium virginianum*

1. Kingsåsmyren, N om, lokal 47.

1988 48 ex N om vägen, 19 ex S om vägen, flera fertila men svårräknat pga utvecklade blad 21 maj. (PST)

1996 56 ex fert. 29 ex veg. N om vägen.

40 ex fert. 36 ex veg. S om vägen.

Rapportör: Gunnar Bakken

2. Sävasjön, SO om.

1992 1 ex fert.

1994 1 ex fert.

1995 1 ex fert.

1996 1 ex fert.

Rapportör: Birger Jonsson

3. Sävasjön, SO om.

1991 18 ex fert. 14 ex veg. (BHE)

1994 22 ex fert. 10 ex veg.

1995 4 ex fert. 4 ex veg. Lokalen delvis spolierad av virkestrave.

1996 6 ex fert. 9 ex veg. Lokalen har återhämtat sig något.

Rapportör: Birger Jonsson

4. Bläcktärnsjön, NO om, lokal 44.

1983 52 ex fert. 40 ex veg. (PST)

1988 38 ex fert. 53 ex veg. (PST)

1994 28 ex fert. 35 ex veg.

1995 18 ex fert. 16 ex veg. Lokalen oförändrad sedan 1983. Antalet plantor minskar.

1996 16 ex fert. 18 ex veg. 25 m. SV om den här lokalens slut upptäcktes 18 ex fert. och 2 ex. veg. Denna lokal kontrollerades för några år sedan utan att man fann några . Nykomlingar eller förbisedda ?

Rapportör: Gunnar Bakken

5. Sävasjön, NO om, lokal 43.

1984 1 ex.fert. 9 ex veg. (PST)

1993 2 ex fert. 2 ex veg. (PST)

1996 1 ex fert.

Rapportör: Birger Jonsson

6. Skandiaåsen, NO om, lokal 38.

1983 9 ex fert. 49 ex veg. (PST) Lokalen besöktes 3 olika månader och sista gången, i augusti, hade några ex försvunnit.

1996 2 ex fert. 10 ex veg.

Rapportör: Birger Jonsson

7. Lummerbäcken, lokal 35.

1985 40 ex fert. 33 ex veg. (PST)

1996 4 ex fert. 23 ex veg.

Rapportör: Birgitta Hellström

8. Holmängen, lokal 30.

1984 2 ex veg. (PST)

1996 0 ex Lokalen utgången, vägen breddad.

Rapportör: Birger Jonsson

9. Glamsen,

1996 2 ex veg. nyfynd

Rapportör: Peter Ståhl

10. 1,2 km VNV Glamsen.

1996 23 ex fert. 2 ex. veg. nyfynd

Rapportör: Peter Ståhl

Ängsklint *Centaurea phrygia*

1. Hästbo, vid "Abrams".

1987 N=4 (Gunnar Eriksson)

1988 N=4 (BHE)

1989 N=4 (Gunnar Eriksson)

1990 N=4

1991 N=4

1992 N=4

1993 N=4

1994 N=4

1995 N=4

1996 N=4

(N=1 ensiffrig förekomst, N=2 tvåsiffrig förekomst osv)

Rapportör: Birgitta Hellström

2. Hästbo, vid Evert Eriksson.

1987 N=1 (Gunnar Eriksson)

1988 16 ex (BHE)

1989 N=2 (Gunnar Eriksson)

1990 106 ex

1991 160 ex

1992 20 ex

1993 5 ex

1994 15 ex

1995 26 ex

1996 41 ex

Rapportör: Birgitta Hellström

Knölvial *Lathyrus tuberosus*

1. Alderholmen, Gävle Galvan.

1984 Rikligt inom några kvm, (GÄBS-exkursion)

1985 Ungefär som 1984

1988 3 större ex och några mindre ex

1989 Finns kvar

1990 " " (Berit Berglund)

1991 " " (Berit Berglund)

1993 " " (PST)

1994 Förekomst på 1-2 kvm (GNI)

1996 7 ex

Rapportör: Gunnar Bakken

Gulyxne *Liparis loeselii*

1. Bultbomurarna, 3 st. provytor, vardera 1 kvm.

1995 Provyta 1. 4 ex fert. 5 ex veg.

1996 Provyta 1. 4 ex fert. 12 ex veg.

1995 Provyta 2. 5 ex fert. 10 ex veg.

1996 Provyta 2. 3 ex fert. 11 ex veg.

1995 Provyta 3. 12 ex fert. 53 ex veg.

1996 Provyta 3. 14 ex fert. 75 ex veg.

1994 inräknades 10483 ex på hela myren.

Rapportör: Bo Norell

2. Grinduga, 1 km SO om.

1996 11 ex fert. 10 ex veg. nyfynd

Rapportör: Gunnar Bakken

3. Grinduga, 1 km SO om.

1996 36 ex fert. 52 ex veg. nyfynd

Rapportör: Birgitta Hellström

4. Orarna.

1994 75 ex fert. 106 ex veg.

1996 16 ex fert. 46 ex veg.

Rapportör: Anne-Marie Dahlbäck

5. Orarna, lokal nr 9.

1984 20 ex fert. 25 ex veg.(PST)

1992 100 ex fert. 111 ex veg.

1994 68 ex fert. 357 ex veg.

1996 97 ex fert. 725 ex veg.

Rapportör: Anne-Marie Dahlbäck

Sumpviol *Viola uliginosa*

1. Södra Ölbosjön, N om.

1985 nyfynd (JLU)

1986 några 100 ex (PST)

1996 flera 100 ex på 50 x 20 m

Rapportör: Gunnar Nilsson

2. Sälgviksmurens S-ända.

1996 ca 20 ex på kvm-stort område, nyfynd

Rapportör: Gunnar Nilsson

3. Dalälven - Bredforsbron.

Lokalen funnen före 1996, 1996 ca 30 ex

Rapportör: Bo Norell

4. Dalälven - Sändaviken.

1996 30 ex på 6 kvm varav 11 ex blommande, nyfynd

Rapportör: Bo Norell

5. Dalälven - Tyllmyran.

1996 20 ex på 10 kvm, nyfynd

Rapportör: Bo Norell

6. Dalälven - Tyllmyran.

1996 Glest med sumpviol över en större yta, nyfynd

Rapportörer Peter Ståhl, Bo Norell, Birger Jonsson

7. Dalälven - Tyllmyran.

1996 Några 100 ex på 25 kvm, nyfynd

Rapportörer Peter Ståhl, Bo Norell, Birger Jonsson

8. Dalälven - Tyllmyran.

1996 Sparsamt, ca 100 ex, blommande, nyfynd

Rapportörer Peter Ståhl, Bo Norell, Birger Jonsson

4 HÄNSYNSKRÄVANDE

Skogskorn *Hordelymus europaeus*

År	Sävasjön SO	Sävasjön O	Långhäll
1983	30 ex		
1984	15	30 ex	7 ex
1985	16	20	4
1986	9	17	gallring
1987	47	45	10
1988	47	36	15
1989	65	20	24
1990	40	24	35
1991	52	16	49
1992	11	4	51
1993	12	4	48
1994	21	4	59
1995	27	7	31
1996	21	4	25

Rapportör: Peter Ståhl

Hjärtstilla *Leonurus cardiaca*

1. Gävle, I 14, Åkermans kulle.

1990 672 stänglar

1996 1963 stänglar

Rapportör: Gunnar Bakken

Mackmyra, NO Källbergs

1981 Nyfynd (BHE)

1991 ca 80 stänglar (BHE)

1996 543 stänglar inom 10x25 m.

Rapportör: Gunnar Backen

Idegran *Taxus baccata*

Se artikel på annan plats i detta nummer.

Lavar

1 AKUT HOTADE

Stor vaxlav *Dimerella lutea*

1. Testeboån, Rovaholmen.

1989 (Anders Nordin)

1996 rikligt på 7 dm längd på 1 lönn.

Rapportör: Gunni Hedkvist

Elfenbenslav *Heterodermia speciosa*

1. Testeboån, Brännsågen.

1970-talet, Lars Ericsson

1989 Roland Moberg

1994 4 lavbålar, 6x4 cm, 10x2 cm, 6x3 cm, 2x2 cm, (PST)

1996 4 lavbålar, 6x4 cm, 10x2 cm, 6x3 cm, 2x2 cm

Den lönnstam som elfenbenslaven växer på är död och "lokalen" kan bokstavligen spolas bort vid nästa vårflod.

Rapportör: Birgitta Hellström

Jättelav *Lobaria amplissima*

1. Testeboån, Rovaholmen.

1987 Ca 30 ex på 2 askar, Anders Nordin

1994 Samma omfattning som tidigare, 2 askar, (PST)

1996 Lokalen oförändrad, 2 askar, svårt att räkna antal ex, den största sitter 7 m upp på ena asken.

Rapportör: Birgitta Hellström.

2 SÅRBARA

Stiftgelélav *Collema furfuraceum*

1. Nyhammarsån, S om Oslättfors.

1996 sparsamt på en asp, nyfynd

Rapportör: Birgitta Hellström

2. Testeboån, Rovaholmen.

1996 På 5 st aspar, rikligt på 1 stam,
nyfynd

Rapportör: Peter Ståhl

Grynig gelélav *Collema subflaccidum*

1. Oslättfors kyrka.

1986 På 1-2 askar, ((Anders Nordin)

1996 2 ex 1x1 cm, ca 25 ex mindre än 1
cm, på 1 ask

Rapportör: Birgitta Hellström

Blylav *Degelia plumbea*

1. Igelsjön.

1991 På 1 ask (PST)

1996 29 ex på 1 ask.

Rapportör: Birgitta Hellström

Ringlav *Evernia divaricata*

1. Kakängssundet.

1993 Rikligt på en ek.

1996 Riklig, stora ex 3-6 m upp i en ek.

Rapportör: Peter Ståhl

2. Igelsjön, S om.

1931 Sten Ahlner, belägg i Uppsala

1976 65 ex på 6 enar och 2 granar, (USW)

1984 drygt 30 ex på 2 enar och 1 gran,
(Roger Andersson)

1996 14 ex på 2 enar och 1 gran.

Rapportör: Gunnar Bakken

3. Gillermuren, norra delen.

1931 Förmodligen Sten Ahlners lokal.

1976 Minst 150 ex på 30 enar, 16 granar
och 2 björkar, (USW)

1996 95 ex på 14 enar, 7 granar och 1
klibbal.

Rapportör: Birgitta Hellström

4. Långhällsvägen S om Brännan.

1996 3 ex på 1 en, nyfynd

Rapportör: Ulf Swahn

5. Hyttöfjärden, Spjutholmen.

1996 Ca 15 ex, små, på 1 en, nyfynd

Rapportör: Peter Andreasson

6. Oslättfors, S om, Testeboån.

1992 Rikligt, (USW)

1996 58 ex på 6 enar.

Rapportör: Birgitta Hellström

7. Dammån, Ö om E4.

1996 Sparsamt på död klibbal (?) och
några små askar, nyfynd

Rapportör: Peter Ståhl

Grynslav *Pannaria conoplea*

1. Testeboån, Rovaholmen.

1987 På 1 ask, Anders Nordin

1996 Minst 4 ex, ca 3x3 cm, på 1 ask

Rapportör: Ove Lennström

3 SÄLLSYNTA

Hålllav *Menegazzia terebrata*

1. Störvik, 10 km NV om, V Fageråsberget

1996 på en klibbal, Nyfynd

Rapportör: Maria Danvind

2. Åmot - Viälven 500 m SV om

1994 på klibbal, Nyfynd, (Tomas Fasth)

1996 på 2 klibbalar (rikligt på den ena)
och 1 ask

Rapportör: Peter Ståhl

Mossor

2 SÅRBARA

Aspfjädermossa *Neckera pennata*

1. Otnarens NO-strand, Domänreservat.

1996 1 bål ca 1x1 dm, på asp, nyfynd

Rapportör: Lotta Skogh

2. Kakängssundet.

1989 nyfynd

1996 På 4 lönnar, 2 ekar och 1 lind.

Lokalen även besökt av Lena Gustavsson.

Rapportör: Peter Ståhl

3. Glamsen NV, Österbläck,

1996 Ytterst sparsamt på 1 grov lönn, nyfynd

Rapportör: Peter Ståhl

4. Igelsjön.

1991 1 bål på 1 grov ask, (PST)

1996 1 bål 14x16 cm på 1 grov ask.

Rapportör: Gunnar Bakken

5. Otnaren NV om, N om Hoån.

1996 1 bål på 1 asp, nyfynd

Rapportör: Maria Danvind

6. Mellansjön O om.

1995 1bål 15x15 cm, ej heltäckande yta, på 1 asp.

1996 1bål 15x15 cm, ej heltäckande yta, på 1 asp.

Rapportör: Peter Andreasson

Svampar

2 SÅRBARA

Blackticka *Junghuhnia collabens*

1. Norra Ölbosjön NV om.

1996 1 ex 60x10 cm, 1 ex 40x15 cm, 1 ex 40x5 cm, på en granlåga, nyfynd

Rapportör: Peter Andreasson

2. Gumsharsfjärden, Furön.

1996 1 ex 3 m långt, 5-17 cm brett, på grov granlåga, nyfynd

Rapportör: Sven Vilund

Gräddticka *Perenniporia subacida*

1. Lömskmurstjärnen SO om.

1995 nyfynd

1996 En mycket rik lokal, 5 granlågors korsande varandra, gräddtickan finns koncentrerad inom ca 3 m radie på alla 5 lågorna.

Rapportör: Peter Andreasson

2. Svintjärnsknopparna N om.

1996 1 ex på granlåga, nyfynd

Rapportör: Reijo Tunninen

Ostticka *Skeletocutis tschulymica*

1. Körön - Kvillen.

1996 1 ex 1x3 dm, 1 ex 1x1 dm, nyfynd

Rapportör: Leif Kihlström

Kransalger

2 SÅRBARA

Havsslinke *Tolypella nidifica*

1. Hilleviksfjärden, Killmungrundet.

1996 Enstaka ex, nyfynd

Rapportör: Peter Hansson

2. Hilleviksfjärden, Långmaren.

1996 Ca 25 ex per kvm, nyfynd

Rapportör: Peter Hansson

3. Hilleviksfjärden, S om Enmaren.

1996 Några ex per krattdrag, nyfynd

Rapportör: Peter Hansson

4. Enmaren, norra delen.

1996 Enstaka ex, återfynd

Rapportör: Peter Hansson

5. Enmaren - Nygrund.

1996 Rikligt, flera ex vid varje krattdrag,
nyfynd

Rapportör: Peter Hansson

6. Trödjefjärden, Nygrundshällan.

1996 Rik förekomst, noterad med hjälp av
bottenkratta, nyfynd

Rapportör: Peter Hansson

7. Hålön V om.

1996 Enstaka ex, återfynd

Rapportör: Peter Hansson

8. Hålön V om.

1996 Rik förekomst på ca 100kvm, nyfynd

Rapportör: Peter Hansson

9. Skommaren - Skommarrevet.

1996 Rik förekomst med ca 30 ex per
kvm, nyfynd

Rapportör: Peter Hansson

Hårsträfsse *Chara canescens*

1. Enmaren S om.

1996 1 ex på 5 kvm på en area av ca 400
kvm, återfynd

Rapportör: Peter Hansson

Idegran *Taxus baccata* i Gästrikland

Birgitta Hellström

Historia

Den enda kända förekomsten av idegran i Gästrikland finns vid Skandiaåsen i Kubbo, SO om Gävle. Detta är den nordligaste lokalen i Sverige. I Uppsala-herbariet finns ett belägg från Limön, insamlat av G. Henriksson 1909, men någon annan uppgift om denna lokal finns ej. Ytterligare en lokal i Kubboområdet har uppgivits men ej kunnat verifieras.

Den äldsta uppgiften om den aktuella lokalen finns i en uppsats av Joh. Em. Wikström i Kongl. Vetenskapsacademiens Handlingar från 1924. Den handlar om "sällsyntare växters geographiska utbredning i Sverige". Han nämner där, bland ett 40-tal sällsyntare växter, funna av Cl. Ol. Östling bl.a., "*Taxus baccata*, på Grinduga bys skog och den så kallade Idmuren." Idegranslokalen omnämns av H. Hänsch i en artikel 1928, "Om Gästriklands natur" och där finns också ett foto av några kraftiga stammar. På Silvanum finns också ett foto på de största idegranarna, taget 8/8 1957.

I en redogörelse för en naturinventering i södra delen av Gävleborgs län, utförd av Folke Linder, finns den första beskrivningen av idegranslokalen. "Aderton exemplar finns här inom ett tämligen sankt område, mindre än 1000 kvm. Två av dem har rakt uppstigande grenar, som nå en höjd av mer än 3 m, de övriga äro helt buskformiga. Skotttillväxten var tämligen god men någon blomning kunde ej

iakttagas. Vid besöket (juli 1957) var åtskilliga årsskott rödaktiga och döda eller döende, dock ej i sådan omfattning att någon allvarlig fara förelåg för beståndet i sin helhet."

Aktuella uppgifter

1983 besökte jag lokalen i samband med projektet "*Hotade och sällsynta växter i Gävle Kommun*", tillsammans med Gunnar Bakken. Vi fann då endast några få exemplar. Två av dessa, 3,5-4 m höga, hade rödbruna torra barr och inget såg ut att leva. Ett par år tidigare hade Gunnar Bakken sett ett par exemplar med gröna barr. Ett annat exemplar var lågt och buskformigt med kala grenar. Ytterligare några grenar som fanns under mosstäcket hade skjutit upp med 2 stycken gröna, friska ca 4 dm långa kvistar.

Vid en noggrannare inventering 1984 upptäcktes många små döda exemplar med helt kala grenar. Den största levande idegranskvisten var ca 6 dm lång och rikt förgrenad och många nya skott hade bildats på den. På idegranslokalen fanns nu totalt 3 individer med små gröna kvistar och 3 döda med rödbruna barr samt 10 döda individer med helt kala grenar. 1993 satte man upp ett staket runt idegranslokalen för att hindra framför allt rådjuren att skada kvistarna.

1996 besökte jag åter lokalen tillsammans med Gunnar Bakken och årsskotten och deras längd registrerades

noggrannt med följande resultat:

Väst om inhägnad: 1 gren mot O, 80 cm lång, därav 8 cm årsskott. 1 gren mot V, 102 cm lång, därav 8 cm årsskott. På sidogrenar var årsskotten 4-5 cm långa.

Ost om inhägnad: 1 gren mot V, 150 cm lång. Toppen låg nere i mossan och var rödbrun. Sidogrenarna hade 2-3 cm långa årsskott. 1 gren 128 cm lång därav 8 cm årsskott. 1 gren 114 cm lång därav 8 cm årsskott.

Resultatet är ju positivt och får ses som ett tecken på att idegranskvistarna mår bra. 1984 var ju längsta kvisten ca 60 cm lång medan nu, 1996, de 2 längstakvistarna var 128-150 cm långa. Fortsätter tillväxten i samma takt har de snart vuxit ut genom inhägnaden eftersom de breder ut sig längs marken. Några uppräta, buskformiga idegranar av den typ som fanns förut, kan man kanske inte vänta sig.

Floraväktarna fyller 10 år!

Mora Aronsson

För tio år sedan togs de första stapplande stegen mot ett övervakningssystem som idag engagerar hundratals amatörbotanister och som innebär tillsyn av tusentals lokaler med akut hotade och sårbara växtarter.

Floraväktarverksamheten är ett WWF-projekt som startades 1987 på initiativ av Nils Dahlbeck och Torleif Ingelög. Syftet med projektet är att övervaka förekomster av de mest hotade växterna/huvudsakligen hotkategorierna akut hotade och sårbara) och förhindra att dessa försvinner. Arbetet utförs främst av ideella föreningar såsom lokala botaniska sällskap och landskapsfloraprojekt.

Metodiken är enkel och går i huvudsak ut på att aktuella lokaler besöks (normalt årligen); mängduppskattning görs och förändringar av växtplatsen och dess omgivning noteras. En viktig del i verksamheten är att kontakta och informera markägare om förekomsten av den rödlistade arten.

Den enskilde floraväktaren lämnar sina uppgifter till en regionalt ansvarig person. Denne sammanställer rapporterna från sitt landskap/län och vidarebefordrar dessa

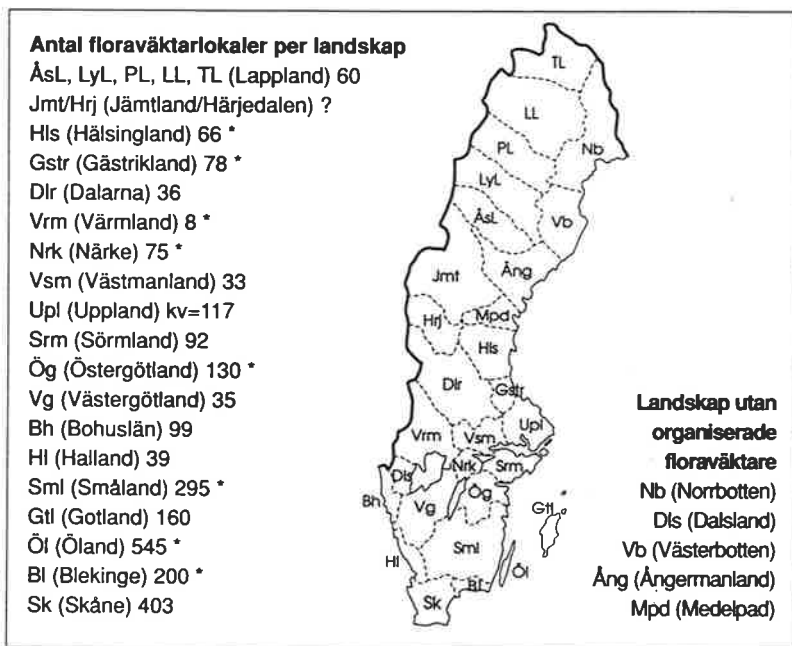
till ArtDatabanken, varefter ersättning utgår till föreningen.

Floraväktaransvariga

Skåne: Kjell-Arne Olsson
Blekinge: Åke Widgren
Öland: Tommy Knutsson
Gotland: Elsa Bohus Jensen
Småland: Margareta Edqvist
Halland: Kjell Georgsson
Bohuslän (+Gbg): Enar Sahlin
Västergötland: Anders Bohlin
Östergötland: Kjell Antonsson

Värmland: Per-Åke Lonnfors
Örebro län: Lars Löfgren
Sörmland: Lennart Karlén
Stockholms län: Jan Edelsjö
Uppsala län: Lars-Gunnar Bråvander
Västmanlands län: Einar Marklund
Dalarna: Lennart Bratt
Gästrikland: Birgitta Hellström
Hälsingland: Bengt Stridh
Jämtlands län: Bengt Pettersson
Nationell koordinatör: Mora Aronsson

Källa: Biodiverse nr 1, 1997.

Sammanställning över hur många lokaler per landskap som besökts under 1996. För Härjedalen/Jämtland har uppgifterna ännu inte sammanställts. De landskap som övervakar även mossor, kransalger, lavar och svampar markeras med *.

Slätterrängen i Hade 1990, före restaureringen.

Slätterrängen 1993 efter slåtter.

Studier i en slåtteräng

Peter Ståhl

1991 annekterade vår förening slåtterängen i Hade. Ängen har nu slagits i 6 år och 5 vegetationssäsonger i hävdad tillstånd har förflutit. Förutom spontana iakttagelser under försöket har vegetationen följts i två fasta provytor. Provytorna har fotograferats varje år och antalet plantor av varje art har så långt möjligt noterats. Innan hävden går in på sitt sjunde år kan det vara passande att stanna upp och göra en liten utvärdering av hur vegetation och flora har påverkats.

Ängen ligger i en svag sluttning ned mot en vegetationsrik vik av Dalälven. Marken är jämn och nästan stenfri. Större delen av vegetationen är av fuktängstyp - De övre delarna kan klassas som friska och de nedre övergår utan skarpa gränser i blöta carexvassar och därefter i fräkenvassar. Vegetationen är mycket artrik och förefaller vara kalkpåverkad. Området har tidigare beskrivits i VÄX 1991:2.

Detta har hänt:

- 1916 gör Fredrik Dahlstedt en artlista över en strandäng vid Dalälven i Hade med ängsskära.
- 1983 återupptäcktes lokalen.
- 1990 hittades hartmansstarr i ängen sedan en gammal uppgift från Hade daterad 1884 blivit känd. Dahlstedt anger klubbstarr från ängen.
- 1990 gallrar Korsnäs aspdungen intill lokalen. Ris och grenar samlas nödtorftigt ihop från ängen

- 1991 låter Länsstyrelsen röja bort allt aspely från ängen. Röningsavfallet samlas i högar i kanterna.
- 1991 Slåttern återupptas. Ca halva ängen slås, ca 1 ton hö komposteras.
- 1993 vägverket rensar diken efter landsvägen och lyfter in dikesmassorna i kanten av ängen
- 1993 Länsstyrelsen sätter upp gärdsgård runt ängen.
- 1994 Slåttern utvidgas. Hela ängen slås nu. Rishögarna lyfts bort.
- 1996 Kommunen låter gallra bort all gran ur aspdungen.

Totalt har vi noterat 128 kärlväxter i ängen. Den första ganska hastigt ihopkomna listan omfattade 91 arter. De flesta nyupptäckta arter har säkert funnits i ängen hela tiden men undgått upptäckt. Följande direkta observationer belyser vegetationsförändringarna efter återupptagen hävd:

- Redan 1992, ett år efter den första slåttern, går stråväxterna framåt. Starrarna verkar mest gynnade. Hartmansstarr blommar t ex rikligt i hela ängen. Fårsvingel, rödsvingel, luddhavre, ängshavre, darrgräs och pillerstarr verkar också gynnade.
- 2:a vegetationssäsongen efter slåtter (1993) är den slagna delen betydligt mer kortvuxen än den oslagna. Nedre delen övergår från högstarr till lågstarräng och tuvigheten avtar.

Övre provyta (1) 1991 före första slåttern. I bilden syns asp, piprör (stor tuva uppe th), spenört, rölleka (mitten), brudbröd (i piprörstuvan), kanelros (nere tv & uppe th), skogsklöver, ängsvädd och blodrot.

Övre provyta (1) 1996. Spenört är nu helt dominerande. Kanelrosskotten har ökat. Av piprörstuvan syns bara enstaka blad. Aspen har försvunnit. Övriga: rödclint, stor blåkllocka (böjd in i rutan), liten blåkllocka, kråkvicker, flockfibbla, vårbrodd, blekstarr, skogsklöver och brudbröd (knappt skönjbar).

Nedre provyta (2) 1991 före första slåttern. I bilden syns älggräs i mängder, skogsklöver, vitmåra, timotej (1 högt strå), plattstarr och blekstarr.

Nedre provyta (2) 1996. Älggräset har tunnats ur och krympt i storlek. Stråväxterna har tagit över. Videört, ängsvädd (mitten), timotej, rödven, vitmåra, plattstarr, och skogsklöver är också urskiljbara i bilden.

Rödven och darrgräs är starkt gynnade

- **3:e vegetationssäsongen (1994)** konstateras att ett sammanhängande botten-skikt av mossor (rikkärsmossor) utbildats och att detta saknas i de förnabelastade ohävdade delarna. Gräsen går framåt. Gökblomster som inte setts förrän 1993 har ökat och blommor nu på flera ställen. Svärds-liljan verkar missgynnad. Ängsskäorna har blivit kortare och har mer basalt bladverk men förefaller varken ha ökat eller minskat.
- **4:e vegetationssäsongen (1995)** blommor rikligt med gullvivor i ängen. Klasefibblan som sågs 1990 men ej 91 och 92 blommor med 30 stänglar.
- **5:e vegetationssäsongen (1996):** Ängen har blivit mer lågvuxen med bitvis lågvuxen friskäng med ormröt, ljungräs mfl. En viss tendens till övergång mot mer hedartade vegetationstyper kan anas. Nattviol, tvåblad och blåsuga som inte observerats på några år är åter synliga.

Resultatet av provyteanalyserna kan sammanfattas på följande sätt (se även fotografierna):

- Antalet arter i provytorna har ökat markant. Sammanlagt från 27 olika arter 1991 till 42 1996.
- De växter som fanns från början finns i allt väsentligt kvar 1996. Bara tre arter har säkert gått tillbaka, nämligen asp, piprör och älggräs.
- 8 arter är tydligt gynnade: Spenört, kanelros, rödven, ängshavre, darrgräs, vårbrodd, blåttåtel, hirsstarr. Även ängsvädd, hundstarr och hartmansstarr verkar gynnade.

År	Yta 1 övre (friskäng)	Yta 2 nedre (fuktäng)
1991	14 arter	16 arter
1992	20	18
1993	24	17
1994	26	19
1995	25	17
1996	28	22

Total artlista frisk-våt slåtteräng

128 arter

<i>Acer platanoides</i>	lönn	<i>Cicuta virosa</i>	sprängört
<i>Achillea millefolium</i>	röllika	<i>Cirsium palustre</i>	kärtistel
<i>Achillea ptarmica</i>	nysört	<i>Convallaria majalis</i>	liljekonvalj
<i>Agrostis canina</i>	brunven	<i>Corallorhiza trifida</i>	korallrot
<i>Agrostis capillaris</i>	rödven	<i>Dactylis glomerata</i>	hundäxing
<i>Alopecurus pratensis</i>	ängskavle	<i>Deschampsia cespitosa</i>	tuvtåtel
<i>Alchemilla acutiloba</i>	stjärndaggkäpa	<i>Desch. flexuosa</i>	kruståtel
<i>Alchemilla monticola</i>	betesdaggkäpa	<i>Dryopteris carthusiana</i>	skogsbräken
<i>Anemone nemorosa</i>	vitsippa	<i>Equisetum fluviatile</i>	sjöfräken
<i>Angelica sylvestris</i>	strätta	<i>Eriophorum angustifolium</i>	ängsull
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	vårbrodd	<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel
<i>Arrhenatherum pratense</i>	ängshavre	<i>Festuca rubra</i>	rödsvingel
<i>Arrhenath. pubescens</i>	luddhavre	<i>Filipendula ulmaria</i>	älgräs
<i>Betula pendula</i>	vårtbjörk	<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Betula pubescens</i>	glasbjörk	<i>Galium boreale</i>	vitmåra
<i>Briza media</i>	darrgräs	<i>Galium uliginosum</i>	sumpmåra
<i>Butomus umbellatus</i>	blomvass	<i>Galium verum</i>	gulmåra
<i>Calamagrostis canescens</i>	grenrör	<i>Geranium sylvaticum</i>	skogsnäva
<i>Calamagrostis straminea</i>	madrör	<i>Geum rivale</i>	humleblomster
<i>Calluna vulgaris</i>	ljung	<i>Glyceria maxima</i>	jättegröe
<i>Caltha palustris</i>	kabbeleka	<i>Hieracium umbellatum</i>	flockfibbla
<i>Campanula persicifolia</i>	stor blåkl.	<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	dyblad
<i>Camp. rotundifolia</i>	blålocka	<i>Hypericum maculatum</i>	f. johannesört
<i>Carex aquatilis</i>	norrlandsstarr	<i>Iris pseudacorus</i>	svärdslilja
<i>Carex acuta</i>	vasstarr	<i>Juncus conglomeratus</i>	knappståg
<i>Carex canescens</i>	gråstarr	<i>Juncus filiformis</i>	trådståg
<i>Carex caryophyllea</i>	vårstarr	<i>Juniperus communis</i>	en
<i>Carex disticha</i>	plattstarr	<i>Laserpitium latifolium</i>	spenört
<i>Carex elata</i>	bunkestarr	<i>Lathyrus linifolius</i>	gökärt
<i>Carex elongata</i>	rankstarr	<i>Lathyrus palustris</i>	kärrvial
<i>Carex flava</i>	knaggelstarr	<i>Lathyrus pratensis</i>	gulvial
<i>Carex hartmanii</i>	hartmansstarr	<i>Leucanthemum vulgare</i>	prästkraige
<i>Carex nigra</i>	hundstarr	<i>Listera ovata</i>	tvåblad
<i>Carex pallescens</i>	blekstarr	<i>Luzula campestris</i>	knippfryle
<i>Carex panicea</i>	hirsstarr	<i>Luzula multiflora</i>	ängsfryle
<i>Carex pilulifera</i>	pillerstarr	<i>Luzula pilosa</i>	vårfryle
<i>Carex vesicaria</i>	blåsstarr	<i>Lychnis flos-cuculi</i>	gökblomster
<i>Centaurea jacea</i>	rödclint	<i>Lysimachia thyrsiflora</i>	topplösa
<i>Cerastium fontanum</i>	hönsarv	<i>Lysimachia vulgaris</i>	videört

<i>Lythrum salicaria</i>	fackelblomster	<i>Ranunc. auricomus</i>	majsmörblommor
<i>Melampyrum pratense</i>	ängskovall	<i>Rhinanthus minor</i>	ängsskallra
<i>Melampyrum sylvaticum</i>	skogskovall	<i>Rosa majalis</i>	kanelros
<i>Mentha arvensis</i>	åkermynta	<i>Rubus idaeus</i>	hallon
<i>Molinia caerulea</i>	blåtåtel	<i>Rubus saxatilis</i>	stenbär
<i>Myosotis scorpioides</i>	äkta förgätmigej	<i>Rumex acetosa</i>	ängssyra
<i>Nardus stricta</i>	stagg	<i>Salix cinerea</i>	gråvide
<i>Nuphar lutea</i>	gul näckros	<i>Salix myrsinifolia</i>	svartvide
<i>Oenanthe aquatica</i>	vattenstäkra	<i>Salix repens</i>	krypvide
<i>Pedicularis palustris</i>	kärrspira	<i>Scrophularia nodosa</i>	flenört
<i>Peucedanum palustre</i>	kärrsilja	<i>Selinum carvifolia</i>	krussilja
<i>Phalaris arundinacea</i>	rörflen	<i>Serratula tinctoria</i>	ängsskära
<i>Phleum pratense</i>	timotej	<i>Stellaria graminea</i>	grässtjärnblomma
<i>Phragmites australis</i>	vass	<i>Stellaria palustris</i>	kärrstjärnblomma
<i>Picea abies</i>	gran	<i>Succisa pratensis</i>	ängsvädd
<i>Platanthera bifolia</i>	nattviol	<i>Thalictrum flavum</i>	ängsruta
<i>Poa palustris</i>	sengröe	<i>Trifolium medium</i>	skogsklöver
<i>Poa pratensis</i>	ängsgröe	<i>Utricularia intermedia</i>	dybläddra
<i>Polygonum viviparum</i>	ormrot	<i>Vaccinium uliginosum</i>	odon
<i>Populus tremula</i>	asp	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	lingon
<i>Potamogeton natans</i>	gäddnate	<i>Veronica chamaedrys</i>	teveronika
<i>Potentilla erecta</i>	blodrot	<i>Viburnum opulus</i>	olvon
<i>Potentilla palustris</i>	kråklöver	<i>Vicia cracca</i>	kråkvicker
<i>Primula veris</i>	gullviva	<i>Viola canina montana</i>	norrlandsviol
<i>Ranunculus acris</i>	smörblomma	<i>Viola palustris</i>	kärrviol

Övre provyta (1) 0,75x0,50 m. Örtrik frisk-äng.

1991	1992	1993	1994	1995	1996	
<i>Achillea millefolium</i>	1 blad	1 blad	flera blad	+	+	röllika
<i>Calamagrostis arundinacea</i>	D	D	D	D	rikl 10 str	piprör
<i>Carex pallescens</i>	+	+	0	+	+	blekstarr
<i>Convallaria majalis</i>	+	täml rikl	do	do	+	liljekonvalj
<i>Filipendula vulgaris</i>	några blad	ca 10 blad	1 f+3 ros	3ros	2 ros	1 f+2 ros
<i>Geranium sylvaticum</i>	+	1 f	+	2 f	+	1 ex
<i>Hypericum maculatum</i>	+	0	2 klana	2 klana	0	0
<i>Laserpitium latifolium</i>	rikl	D	D	D 25%	D	D 50%
<i>Lathyrus linifolius</i>	+	+	+	+	+	flera
<i>Populus tremula</i>	4 skott	3 skott	2 skott	2 skott	2 skott	0 !
<i>Potentilla erecta</i>	+	+	+	+	+	+
<i>Rosa majalis</i>	1 ex	1 ex	2 ex	3 ex	3 ex	5 ex
<i>Rubus saxatilis</i>	+	+	+	+	+	+
<i>Trifolium medium</i>	+	+	rikl	+	+	+
<i>Achillea ptarmica</i>		+	+	0	+	+
<i>Agrostis capillaris</i>		+	D 30 f	10 f	+	+
<i>Alchemilla</i>		+	+	1 ex	0	1 f, stor ¹
<i>Centaurea jacea</i>		2 blom ex	1 ex	1 ex	ros	1 f
<i>Galium boreale</i>			spars	+	+	+
<i>Succisa pratensis</i>		2 f	do	do	1 f	0
<i>Viola canina</i>		+	0	0	0	0
<i>Arrhenantherum pratense</i>			1 f ²	do	2 f	+
<i>Briza media</i>			1 f	do	2 f	0
<i>Descampsia flexuosa</i>			+	+	+	+
<i>Ranunculus acris</i>			+	0	+	+
<i>Vicia cracca</i>			spars	1 ex	+	+
<i>Anthoxanthum odoratum</i>				flera f	10 f	3 f
<i>Pimpinella saxifraga</i>				1 ros	0	unga blad
<i>Veronica officinalis</i> ?				+	0	0
<i>Festuca ovina</i>					— tuva	0
<i>Hieracium umbelatum</i>						1 ex
<i>Luzula pilosa</i>						+
<i>Campanula rotundifolia</i>						+
<i>Festuca rubra</i>						+
<i>Anemone nemorosa</i>						1 blad

¹ artbestämd, tidig anteckn som *Alchemilla* sp.² i rätt stor tuva

Nedre provyta (2) 0,75x0,50 m. Fuktäng av högört-grästyp.

1991	1992	1993	1994	1995	1996		
<i>Achillea ptarmica</i>	lex	0	0	0	+	1 ex	nysört
<i>Agrostis capillaris</i>	+	+	D	+	10 f	≥20 f	rödven
<i>Briza media</i>	1 f	do	do	3 f	0	0	darrgräs
<i>Carex disticha</i>	5 f	7 f	5 f	2 f	1 f	4 f	plattstarr
<i>Carex hartmanii</i>	1 f	16 f	3 f	0 f	0	2 f	hartmansstarr
<i>Carex pallescens</i>	1 f	9 f	0	1 f	0	1 f	blekstarr
<i>Centaurea jacea</i>	+	0	0	0	0	0	rödsklint
<i>Filipendula ulmaria</i>	D	C	C 3 f	C 4 f	C 7 ros	5 ros	älggräs
<i>Galium boreale</i>	rikl	täml rikl	spridd	+	täml rikl	flera	vitmåra
<i>Lathyrus pratensis</i>	+	+	+	+	+	+	gulvial
<i>Luzula multiflora</i>	+	+	0	+	0	0	ängsfryle
<i>Phleum pratense</i>	10 f	+	enstaka	1-2f	1 f	1 f	timotej
<i>Potentilla erecta</i>	rikl ¹	do	spridd	+	+	flera	blodrot
<i>Rumex acetosa</i>	1 liten	do	do	1 ros	+	+	ängssyra
<i>Succisa pratensis</i>	+	1 ros	do	do	do stor	do+2 f	ängsvädd
<i>Trifolium medium</i>	rikl	do	do	täml rikl	+	+	skogsklöver
<i>Descampsia cespitosa</i>	0	+	+	0	+	+	tuvtåtel
<i>Lysimachia vulgaris</i>	0	1 f	do	do	do	1	videört
<i>Poa palustris</i>	0	4 f	poa z	+	0	0	sengröe
<i>Vicia cracca</i>	0	+	0	0	0	+	kråkvicker
<i>Molinia caerulea</i>	0	0	blad	blad	do	do+6-10 f	blåtåtel
<i>Ranunculus acris</i>	0	0	+	1 f	+	0	smörblomma
<i>Carex nigra</i>	0	0	0	flera f	0	1 f	hundstarr
<i>Poa pratensis</i>	0	0	0	+	0	1 f	ängsgröe
<i>Stellaria palustris</i>	0	0	0	0	5 ex	0	kärstjämbl
<i>Taraxacum sp</i>	0	0	0	0	1 blad	1 liten	maskros
<i>Carex panicea</i>	0	0	0	0	0	3 f	hirsstarr
<i>Festuca rubra</i>	0	0	0	0	0	+	rösvingel

Förklaringar till tabellerna:

0 = ej observerad

+ = observerad

f = florala skott (dvs ax, blommande plantor el strån etc)

ros = bladrosett

C = karaktärsart

D = dominerande art

¹ i botten

Remman - lyckad ängshävd

Bengt Stridh

På lördagmorgonen den 27 juli var det 10 vuxna och 2 barn, senare under dagen 14 vuxna och 4 barn, som deltog i slåtterarbetet vid Remman, Ljusdals fg (16G7D1-1-). Kl. 08.30 var det duggrejn, vindstilla och ca 12°. Regnet upphörde rätt snart och 18.30 på kvällen var det även sol mellan molnen. Det var mycket knott som irriterade. 18.30 var i stort sett allt slaget ner till vägen. Men en hel del arbete med att få bort höet återstod till söndagen. På grund av det blöta vädret kunde "vår" bonde nedanför Brännås tyvärr ej ta reda på höet.

Slätterbalkarna kördes av Sven-Erik Färlin och Victor Li. Åke Johansson upptäckte vatten i olja till traktorn och han blev tvungen att fara hem, vilket gjorde att höet fick släpas till skogs på presenningar. För första gången var det ingen som övernattade till söndagen.

I länsstyrelsens pågående översyn av klassningen av länets ängs- och hagmarker har Remman nu graderats upp ett steg och den ligger nu i den högsta värdeklassen i länet. Denna uppklassning är väl motiverad. När Kai Westling och jag för första gången besökte ängen 1988 gav mjölkört ett relativt dominerande intryck på håll. Idag är mjölkörten borta från ängens centrala delar och vegetationen domineras av mera lågvuxna arter.

Slätterframgångar

En sen sommar gjorde att **brudsporrarna**

var i fin blom och att **fältgentianan** ej nått blommaximum. 1996 var ett suveränt år för slåtterväxterna fältgentiana, brudsporre och låsbräken (se tabell 1 och 3). En del enar rensades bort. Enligt EU-bestämmelserna får inga enar förekomma!. Det kan nämnas att Folke Björkbäck och Åke Lundquist planterat in frögrodda småplantor av **brunkulla** på Remmans ängsmark under 1995 och 1996. Av de 15 exemplar som planterades ut under senhösten 1995 överlevde två exemplar vintern.

Tabell 1 Antalet plantor av fältgentiana, brudsporre och låsbräken. Antalet för fältgentiana och brudsporre avser plantor som varit i knopp, blommat eller varit överblommade.

År Fältgentiana Brudsporre Låsbräken

1987	ca 20	ca 50	
1988	4	11	
1989	24	?	
1990	129	ca 60	1
1991	157	52	3
1992	200	19	2
1993	1301	24	
1994	425	ca 100	flera
1995	441	116	11
1996	1280	216	25

Vid slåttern försöker vi att spara plantorna av fältgentiana, brudsporre och låsbräken så att de kan fröa respektive spora av sig eftersom åtminstone fältgentiana vanligen inte har hunnit sätta frö vid tiden för slåttern.

Provytor

I två provrutor, där fältgentiana ursprungligen växte, har alla kärlväxter noterats vid tiden för slåttern. Antalet funna arter i rutorna framgår av tabell 2.

Tabell 2 Antalet arter i de två provytorna. Yta 1, öster om vägen, är 3 m² och yta 2, väster om vägen, är 1 m².

År	Yta 1	Yta 2
1989	22	25
1990	20	26
1991	21	25
1992	20	27
1993	28	28
1994	24	25
1995	22	23
1996	25	29
Totalt 1989-96	34	36

Av de totalt 34 arter som setts i yta 1 är det 14 som setts varje år och av de 36 arter som setts i yta 2 är det 16 som noterats varje år. Tittar man på tillfälliga arter är det 4 respektive 6 arter som endast setts

under ett år i yta 1 respektive yta 2.

Det har visat sig att det är näst intill omöjligt att få med alla arter i en provyta om endast ett besök görs per växtsäsong. Den varierande tiden för slåttern och den naturliga variationen i växternas utveckling, beroende på hur sommaren har varit, gör att förutsättningarna för inventeringen är olika från till år. Exempelvis brukar vitsippa observeras som små, torra och svartnade rester. Låsbräken är en annan art som lätt förbises. Den har setts med ett exemplar i yta 1 endast under 1990 och 1996. Man skall därför inte fästa sig vid små variationer i artantalet mellan åren.

Tabell 3 Antalet fältgentianor i de två provytorna.

År	Yta 1	Yta 2
1989	17	7
1990	37	12
1991	40	4
1992	14	6
1993	173	0
1994	22	0
1995	4	0
1996	45	0

1997 kommer att bli det tioende året som GÄBS och Naturskyddsföreningen i Ljusdal genomför slåttern. Jag hoppas att vi ses då!

Utställning om Hälsinglands flora

Det material som togs fram av Jens Hansen i samarbete med Ljusdalsbygdens museum för en utställning om Hälsinglans flora förvaras nu hos Elisabet Hermansson, som gärna lånar ut det till intresserade. I utställningen finns nedanstående texter och bilder, ordnade efter tema. Namnen anger fotograferna.

Att inventera

Inventare i fält - Kai Westling

Berggrund

Grönbräken - Anders Delin.

Fjällhällebräken - Anders Delin

Blodnycklar - Börje Wernersson

Huvudstarr - Stefan Olander

Guckusko - Jens Hansen

Glansvide - Peter Ståhl

Nattviol - Börje Wernersson,

Jungfru Marie Nycklar - Peter Ståhl

Jungfru Marie Nycklar, miljöbild - Jens Hansen

Tvåblad - Stefan Olander

Ängsnycklar - Stefan Olander

Rikkärr vid Uttertjärnsbäcken - Jens Hansen

Rikkärr vid Fräkentjärn - Jens Hansen

Exklusiva

Finnstarr - Anders Delin

Finnstarr, miljöbild - Anders Delin

Åkerviva - Åke Ågren

Bantörel - Åke Ågren

Glesstånds - Åke Ågren

Glesstånds, miljöbild - Åke Ågren

Fridlysta

Guckusko - Stefan Olander

Mosippa - Bengt Stridh

GÄBS

Kung Karls spira - Bengt Stridh

Brudsporre - Stefan Olander

Smörbollar - Stefan Olander

Hundstarr i blom - Stefan Olander

Historia

Kusten

Kustarun - Börje Wernersson

Fackelblomster - Åke Ågren

Höskallra - Åke Ågren

Strandaster - Åke Ågren

Kärleksört - Jens Hansen

Strandråg - Börje Wernersson

Strandråg, miljöbild - Börje Wernersson

Fettistel - Börje Wernersson

Strandloka - Åke Ågren

Strandvial - Åke Ågren

Strandvial, miljöbild - Åke Ågren

Strandäng på Stortjungfrun - Åke Ågren

Gultåtel - Barbro Risberg

Mosippan

Mosippa - Stefan Olander

Nordliga arter

Fjällummer - Peter Ståhl

Dvärgtätört - Stefan Olander
Nordisk stormhatt - Anders Delin
Fjällbräcka - Börje Wernersson
Fjällskräp - Arnold Larsson
Fjällskära - Börje Wernersson

Skogsfrun

Skogsfru (stor) - Stefan Olander
Skogsfru (liten) - Jens Hansen

Sydnorrländska specialiteter

Glesgröe - Barbro Risberg
Sötgräs - Anders Delin
Brunklöver - Stefan Olander
Myskmåra - Anders Delin
Bergviol- Åke Ågren

Urskog

Korallrot - Stefan Olander
Spindelblomster - Stefan Olander
Knärot - Stefan Olander
Långskägg - Anders Delin
Ensjölokarna - Bo Silwer

Ut- och invandring

Vitsippan

Vitsippa - Börje Wernersson
Hage med vitsippor - Åke Ågren

Älvarna

Fjällviol - Börje Wernersson
Svarthö - Peter Ståhl
Fjällkvanne - Peter Ståhl

Fjällnejlika - Bengt Stridh
Älvstrand vid Kasteln - Bengt Stridh
Fjällvedel - Bengt Stridh
Fjällvedel, miljöbild - Bengt Danielsson
Smalfräken - Bengt Stridh
Mandelpil - Anders Delin
Bark av mandelpil - Anders Delin
Klubbstarr - Stefan Olander
Frostkilen - Anders Delin

Ängarna

Vängsbo 1990 - Anders Delin
Vängsbo 1920 - J. Wängborg, Edsbyns
Museum
Teveronika - Börje Wernersson
Hundkäs - Börje Wernersson
Prästkraze - Börje Wernersson
Stagg i människans spår - Anders Delin
Brunkulla - Börje Wernersson
Fjällgentiana - Peter Ståhl
Majviva - Stefan Olander
Brudsporre - Stefan Olander
Fältgentiana - Bengt Stridh
Låsbräken - Bengt Stridh
Blåsuga - Stefan Olander
Slätterhelg på Remman - Kai Westling

Ävjebroddsamhället

Ävjebroddsamhället - Bengt Stridh
Ävjepilört - Bengt Stridh
Fyrling - Bengt Stridh
Rödlånke - Bengt Stridh
Ävjebrodd - Bengt Stridh

Nytt på "webben"

Bengt Stridh

GÄBS

Sedan senast har GÄBS websidor växt till sig rejält. GÄBS och Ölandska Botaniska Förening är för närvarande (början av april) marknadsledande på webben bland lokala botaniska föreningar i Sverige. På GÄBS sidor finns nu följande innehåll

Botanisk litteratur. En början till förteckning över botanisk litteratur för Gästrikland och Hälsingland finns.

Historia och syften.

Floraväxteri.

Kalendarium. Detta kalendarium uppdateras av naturliga skäl oftare än det som publiceras i VÄX.

Kommuner och församlingar. Här visas en översiktlig karta över Gävleborgs län och dess kommuner. Här finns även en förteckning över församlingar i Gästrikland och Hälsingland.

Medlemmar. En fullständig medlemsförteckning med adresser till alla medlemmar.

Medlemskap.

Projekt.

Rödlistade växter. En förteckning över alla rödlistade alger, kärlväxter, lavar, mossor och storsvampar i Hälsingland och Gästrikland. För Hälsinglands kärlväxter anges även aktuell status.

Stadgar.

Styrelse.

Utbytestidskrifter.

VÄX. Med artikelförteckning för de senaste åren.

GÄBS startside har adressen <http://www-pp.hogia.net/bengt.stridh/GABS/gabs.html>.

Checklista nordiska kärlväxter

En mycket trevlig nyhet är att Thomas Karlsson lagt ut en namnlista över alla i Norden funna kärlväxter. Det är första gången listan publiceras för allmänheten, den har alltså inte kommit ut i tryckt form tidigare. Genom att lägga ut listan på webben hoppas Thomas att få synpunkter på artnamnen.

Med Norden avses

- Danmark (exklusive Grönland)
- Finland
- Färöarna
- Island
- Norge (inkl. Jan Mayen & Svalbard)
- Sverige

Adressen är <http://linnaeus.nrm.se/flora/chk/chk3>.

SBF

Hos Svenska Botaniska Föreningen finner du en hel del smått och gott. Där finns bland annat en sida med länkar till andra svenska botaniska websidor. Denna sida är en bra startside för dig som letar efter svensk webläsning om botanik!

Adressen är <http://www-pp.hogia.net/bengt.stridh/SBF/SBFhome.html>.

Ahlners Iggöflora

Läst av Bengt Stridh

Iggön är en 5 km² stor ö som ligger knappt 2,5 mil NNO om Gävle. På Iggön har 565 arter noterats sedan 1836, då myggblomster samlades in av Olof Leopold Sillén. Iggöns flora har inventerats av Wilhelm Arnell redan för mer än 100 år sedan. Under åren 1926-1980 nedtecknade Sten Ahlner ca 6300 botaniska fynd, varav 2/3 under 1972-73. 1993-1994 inventerade GÄBS Iggön och då gjordes 4232 artnoteringar på 282 lokaler

Om detta står att läsa i *Ahlners Iggöflora*, sammanställd av Gunnar Nilsson i Gävle. Det är en purfärsk skrift på 111 sidor i A5-format, som är utgiven i skriftserien Natur & Kultur i Gävle, av Miljökontoret och Kultur Gävle.

Den mest kända arten från Iggön torde vara **dvärglåsbräken**, som idag är akut hotad i Sverige. Dvärglåsbräken påträffades redan 1895, men är ej sedd efter 1979. Den trogne VÄX-läsaren minns också **strandloka** (VÄX 2/93) och **rosenpilört** (VÄX 2/94). Strandloka har råkat bli strandfloka både i text och i artförteckning

Bland rubrikerna märks Iggöns floristiska historia (6 sidor), förändringar i Iggöns flora 1897-1973 (20 sidor), kommentarer till artlistan (3 sidor),

förluster och tillskott i Iggöns flora (2 sidor), artlista med lokalförteckning (65 sidor), artlista i bokstavsordning (8 sidor) och litteratur om Iggöns flora (1 sida). Med boken följer en färgkarta över Iggön, som tidigare publicerats i förminskat format i VÄX 2/94. I boken finns 11 svartvita bilder och 6 färgbilder. 12 av bilderna är artbilder. Det hade varit pedagogiskt med ett urval av miljöer visats så som de såg ut förr och så som de ser ut idag (men något sådant material fanns kanske inte tillgängligt?).

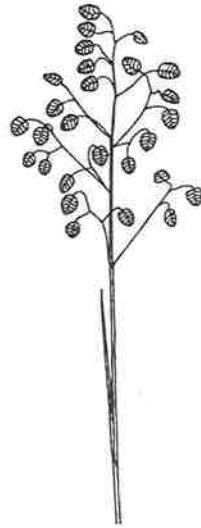
Ett plus måste ges till bokens fina layout. Bildstorleken kunde dock ha varit större. Då bildmaterialet är relativt litet i förhållande till antalet sidor hade det lättat upp med större bilder. Det är trevligt att man gjort artlistan i alfabetisk ordning, efter det latinska namnet. En alfabetisk ordning är betydligt lättare att hitta i än den systematiska ordning som används i florum.

Boken är ett unikt dokument där ett områdes flora följts under en lång tid. Boken är så billig att den bör ingå i var GÄBS:ares bokhylla. Boken kan köpas från Miljökontoret, Box 36, 801 02 Gävle, fax 026/17 96 00 (för ynka 90 kr+porto) eller i Hallbergs bokhandel, Gävle, eller på Gävle stadsbibliotek.

Odlingslandskapet på Iggön

Ny litteratur

Gävle kommuns miljökontor har gett ut en liten folder, som i utvikt format är dubbelsidig A3, med namnet Odlingslandskapet på Iggön. Bland rubrikerna märks Iggöns allmänna historik, skiftesreformerna och odlingshistoriken fram till 1900-talets början, hävden under förra generationen, landhöjningen på Iggön, det ålderdomliga odlingslandskapet, odlingslandskapet på Iggön, nuvarande hävd, flora och vegetation. Foldern har två äldre svartvita bilder, tre färgbilder och fem färgkartor.

Briza média

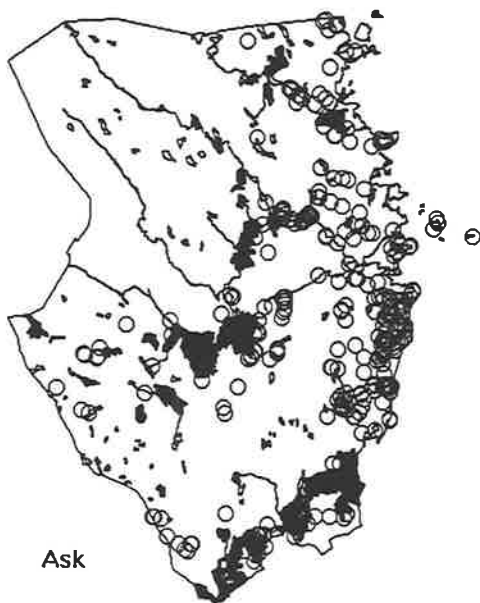
Fem träd och en lök

Peter Ståhl

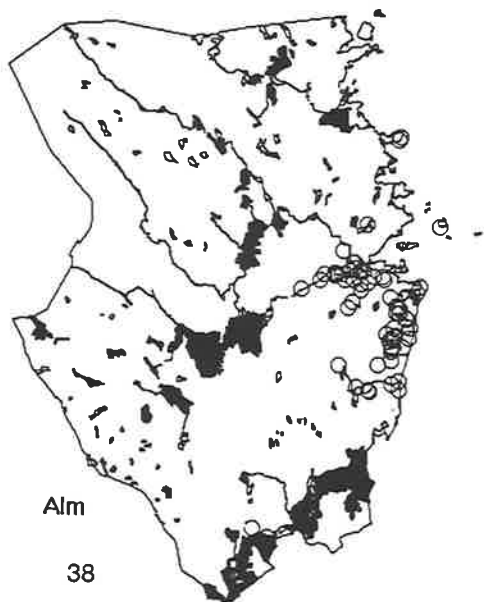
Här redovisas några utbredningskartor från karteringen av Gästriklands flora. Kartorna innehåller fynd under floraprojektet t.o.m. 1995. Backlökkarten innehåller också gamla fynd (fyrkanter).

I kartorna av alm och lind har kulturspridda förekomster uteslutits. Askens utbredningskarta belastas dock av förvildade och kvarstående träd.

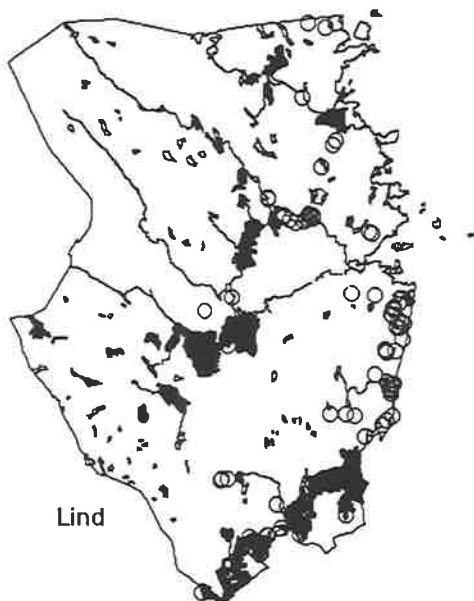
Observera att linden saknas i kustbandet. Utbredningen är sannolikt till stor del en relict från en varmare klimatfas. Nyspridning torde vara mycket ovanlig. Almen saknas i stor sett utanför det kalkrika området kring Gävle. Inga reliktförekomster är kända i landskapet. Slutligen kan man fråga sig varför backlöken inte finns sydöstra Gästrikland.

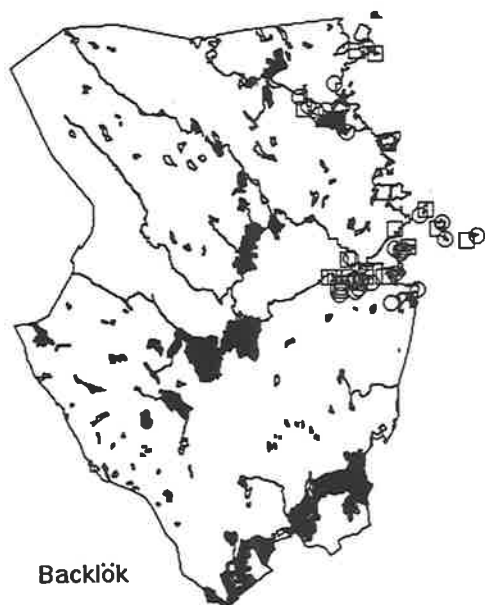
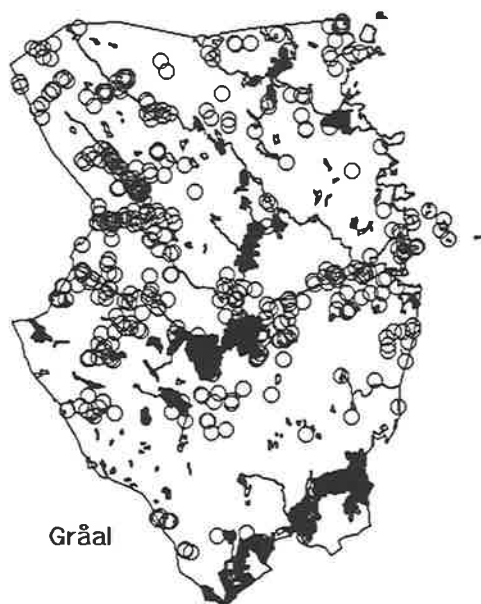
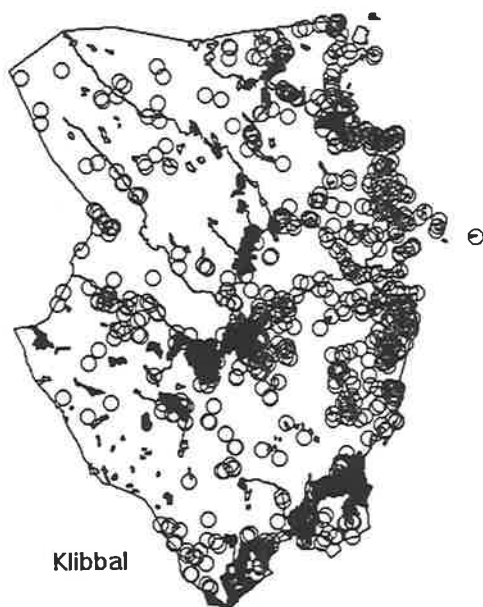
Ask

Alm

Lind

Blomprat

Zander Säfverstams herbarium

Det stora herbarium som Zander Säfverstams var innehavare finns sedan den 17 oktober 1995 på Riksmuseet i Stockholm. Samlingen innehöll hela 18400 ark. Materialet var mycket starkt angripet av insekter och 1000 svårt angripna ark kastades (nästan endast dubletter). Det övriga materialet sorterades upp på 9000 ark nordiskt, 7700 ark extranordisk, 300 ark odlade växter i Norden (ej kända som förvildade) och 400 dubletter för byte.

Bland samlingarna fanns Zander Säfverstams egna material från Hälsingland 1947-1975, Bohuslän och Västergötland 1946, Härjedalen 1954, Uppland 1951 och 1958-59, Öland 1961-62 och Norge 1966. I herbariet fanns även material från L. P. Reinhold Mattsson: Gotland 1887-1925, Öland 1894, Hälsingland 1911-36, Jämtland 1927 och från Bertil Halden (alias Bertil Eriksson): Hälsingland 1900-1908, Dalarna 1907, Småland 1917, Jämtland 1909 och 1922. Ett mindre herbarium samlat av Charlotte Säfverstam ingick också.

Det nordiska materialet skickades i juni 1996 till Hamnerdal för datalaggnings. Vi hälsingebotaniker ser denna tilldragelse med glädje! Ovanstående uppgifter har av Bengt Stridh tacksamt mottagits från Thomas Karlsson på Riksmuseet. BS.

Bidrag till GÄBS

GÄBS har tecknat 3-åriga avtal med Korsnäs, Skogsvårdsstyrelsen och Länsstyrelsen om ett föreningsbidrag till GÄBS.

Miljöpris till Anders Delin

ICA-kurirens Stora miljöpris har tilldelats Lambart von Essen (50 000 kr), Anders Delin (25 000 kr) och Nils Sandberg (25 000 kr).

Juryns motivering: *“Anders Delin får miljöpriset för ett förtjänstfullt arbete för naturvården i Hälsingland. Särskilt vill vi framhålla hans kamp för att rädda hotade vattendrag och hans ledning av botaniska inventeringar, som lett till en värdefull landskapsflora samt skydd av hotade växter och växtsamhällen”.*

På 3/4 sida görs en presentation under rubriken “Anders räddade forsen”, vilket syftar på Hylströmmen i Voxnan.

Källa ICA-kuriren 20, 1997.

GPS - tips önskas

Under GÄBS två senaste styrelsemöten har diskuterats att föreningen skall köpa in en (differentiell) GPS för att kunna göra säkrare koordinatbestämningar i fält. En vanlig GPS kostar idag inte mer än några tusenlappar, men vi skulle gärna vilja ha en differentiell GPS för bästa möjliga noggrannhet. Tyvärr rakar priset iväg för en sådan (ca 17 000 kr). Har du några tips om var man kan köpa billiga GPS:er vore vi i styrelsen tacksamma. Kontakta Peter Ståhl, 026-18 72 78, om du har några tips! BS.

Vem äger en viss fastighet?

Gula kartan anger fastighetsbeteckningar, t.ex. Järbo 3:2. Om vi vill veta vem som äger fastigheten kan vi få upplysning om detta från Tingsrätten. Den har en avdelning som kallas inskrivningsmyndigheten, fastighetsavdelningen eller fastighetsärenden.

I de olika delarna av länet når man dem på följande telefonnummer:

Ljusdal	0651-197 53
Hudiksvall	0650-374 53
Bollnäs	0278-173 60
Sandviken	026-27 74 10
Gävle	026-17 67 30

Källa: Utskick från Naturskyddsföreningens skogsgrupp.

Rapport från markerna

Trots en seg start får vi nu bekräfta att vegetationssäsongen kommit igång. På kryptogamsidan har redan massor av spännande fynd gjorts. Korsnäs nyckelbiotopinventerare Peter Andreasson har börjat inventera Korsnäs marker mellan Dalälven och Gävle. Det har redan resulterat i 15!! nya lokaler för **hållav**, jämte flera fynd av **ringlav** och **aspfjädermossa**.

En tidigare känd lokal för **ringlav** vid Hamrångeån har kartlagts mer i detalj av Birger Jonsson och Bo Norell vilket resulterat i ca 6000 lavbålar på 190 träd jämte två nya närbelägna lokaler.

Från Strömsbro skola i Gävle har några elever i klass 3 hittat en ny lokal för **ryl** vid en skolutflykt.

Om nån läsare av denna tidskrift skall till Gävle sjukhus bör ni först pigga upp er med en titt på den rara **luddveronikan** *Veronica opaca* vid ögonkliniken. Den växer längs långsidan av huskroppen till höger om ingång 15. Lägg särskilt märke till kapslarnas form och kombination av tät kort behåring och enstaka långa körtelhår vilket skiljer den från närstående arter. Har ni upptäckt dessa subtila drag hos vår sköna Veronika behöver ni nog inte fortsätta in på ögonkliniken utan kan fullfölja botaniserandet. Kanske till Valls hage där **backstarr** blommar eller till Gustavsbro där **desmeknopp** nu är i praktslag.

Gävle i slutet av april. Peter Ståhl.

Forskningsresa i naturvårdens utmarker 1997 i Åsele, södra Lappland

Preliminärt program

För tredje året i rad anordnas i samarbete med Gävleborgs naturskyddsförening en "forskningsresa" i södra Lappland. För att förena nytta och nöje och för att både nybörjare och erfarna ska kunna ha utbyte av forskningsresan har vi delat upp den i två delar med delvis olika karaktär.

De första tre dagarna är mer turistiska, syftar till att visa några av områdets naturklenoder och även en del spår av äldre tiders jord- och skogsbrukskultur. Samtidigt finns rika möjligheter att fördjupa sig i områdets flora och fauna för den som så vill.

De följande tre dagarna är inriktade på inventeringsarbete som görs i större eller mindre grupper och ger rika möjligheter för nybörjare att tillsammans med mer erfarna lära sig biotoper och arter.

Målet för inventeringsarbetet är att ge ytterligare argument för naturskydd i exploateringshotade områden. Du kan välja att delta i hela eller delar av resan.

Turistdagarna 1-3 augusti

1 aug. Torvsjö kvarnar och Torvsjö skogsmuseum.

Ett unikt område för Europa. Vattnet i en mindre bäck "återanvänds" till att driva flera kvarnar, kraftverk, såg, spånhyvel med mera. Lokal guide visar och berättar.

I anslutning till bäcken finns skogsmuseets med kojor, basväg, kolmila och utställningslokal. Samtidigt kan vi

undersöka floran omkring bäcken och raningarna vid Torvsjöån. Finns fortfarande ängsruta, skogsolvon, fågelstarr, Kung Karls spira med mera kvar?

2 aug. Björnlandet.

Nationalpark invigd 1991. En av landets bästa tallurskogar nedanför fjällområdet. Skogen är präglad av bränder i olika omgångar. Vi kommer delvis att besöka en annan del av området än 1995.

3 aug. Stockholmsgata.

Stockholmsgata är ett issjöavlopp, en storslagen kanjonbildning i fast berg. Kanjondalen är 40-50 m djup med jättegrytor och slutar i ett "dött fall". Grottor samt urskogsartad hållmarkstallskog.

Inventerardagarna 4-6 augusti

För de som har tid och intresse besöker vi några utvalda områden som hotas av exploatering. Vi hoppas på deltagande av personer med viss erfarenhet av inventeringsarbete. Det gäller mossor, lavar, svampar, insekter och andra organismer.

Det är tänkt att arbetet dessa dagar ska resultera i artlistor som kan vara underlag för Naturskyddsföreningens bevarandearbete. Eftersom "hotbilden" kan förändras under månadernas gång har vi ännu inte bestämt vilka områden vi kommer att besöka. Det kommer dock att bli varierande naturtyper.

Efter varje dagsetapp (även turistdelen) brukar vi som har ork och intresse samlas för att gå igenom dagens fynd. Då finns ytterligare tillfälle att lära sig känna igen nya arter.

Logi

Vi kommer att bo på Åsele camping hela veckan. 4-bäddsstugor är bokade. Särskild lokal för artbestämningsarbete, tag med utrustning.

Kostnader

Anmälningsavgift 200 kr betalas in på postgiro 434 92 25-5. Var och en står för sina kostnader för resor, logi och mat. Visst stöd från Svenska Naturskyddsföreningen kan täcka en del av kostnaderna. Beslut om detta får vi senare.

Anmälan

Anmälan görs till Per-Anders Persson, Hökberget, 917 32 Dorotea, 0942-105 80, som även svarar på förfrågningar. Alternativt Sture Gustafsson, Storgatan 55E, 910 60 Åsele, 0941-665 18.

Övrigt

Har du önskemål om att titta på någon speciell art så hör av dig i förväg. Vi kanske kan ordna det!

Alla naturälskare och naturkännare, nybörjare likaväl som superspecialister, hälsas hjärtligt välkomna!

Anders Delin, 0290-708 21

Malte Edman, 0278-415 74

Sture Gustafsson, 0941-665 18

Per Anders Persson, 0942-105 80

Kalendarium Gästrikland

- Tisdag 15/4 Kulturbotanik**
Film om älvängsslåtter vid Oslättsfors. Studiecirkel projekt Gästriklands flora. Studieförbundet kl. 19.
- Tisdag 13/5 Djupdykning i databasen**
Bengt-Olof visar resultatet av 1996 års inventering. Studiecirkel projekt Gästriklands flora. Studieförbundet kl. 19.
- Tisdag 3/6 Exkursion**
Samling utanför Konserthuset (f.d. badet!) kl. 18. Studiecirkel projekt Gästriklands flora.
- 28/6 - 29/6 Inventerarmöte i Ockelbo**
Lördagen den 28 juni träff vid Raboskolan kl. 09.00.
- 9/8 - 13/8 Inventerarmöte i Ockelbo**
Lördagen den 9 augusti träff vid Raboskolan kl. 09.00. Lördagen den 13 augusti ägnas åt en gemensam exkursion ledd av Peter. Detta är ett utmärkt tillfälle, även för de som inte är så erfarna botanister, att lära sig mer om hur inventeringen av landskapets flora går till.
Som bas för inventeringarna har vi, liksom förra gången vi inventerade i dessa trakter, Raboskolan. Den ligger vid huvudgatan genom samhället, 500 m N om kyrkan. Där finns möjligheter att övernatta på medhavd madrass.
Man kan vara med alla eller enstaka dagar. Meddela vilka dagar du vill vara med till Peter Ståhl 026/187278 eller Gunnar Nilsson 026/653601.

Kalendarium Hälsingland

- Söndag 11/5 Lugnesjöndagen**
Se annons i Kuriren. Arrangör Söderhamns Naturskyddsförening.
- Lördag 24/5 Digerberget och Korpimäki**
Malte Edman guidar. Vi får tillfälle att lära oss mera om naturskogens arter. Samling för samåkning kl. 07.00 på Stadhusparkeringen i Bollnäs. Arrangör Naturskyddsföreningens Skogsgrupp. Info och anmälan Malte Edman, 0278/415 74.
- Söndag 25/5 Värmdåsen**
Rune Dehlén, förvaltare hos Orsa besparingsskog, visar oss reservatet Värmdåsen, som skall vara en fin naturskog, och återställda tjärnar som tidigare varit utdikade. Samling med kaffe kl. 10.00 vid bystugan i Noppikoski. Arrangör Naturskyddsföreningens Skogsgrupp. Info och anmälan Malte Edman, 0278/415 74.
- Lördag 31/5 Ålsjön**
Fåglar och växter i vårt finaste naturreservat när våren går över i sommar. Samling vid E4-parkeringen kl. 6.00 eller vid fågeltornet kl. 9.00. Ta med fika. För information kontakta Gunnar Andersson, 0270/554 62. Arrangör Söderhamns Naturskyddsförening.
- Tisdag 3/6 Lugnesjön**
Samling vid hundkyrkogården kl. 18.30. Vandring i lugnt tempo runt sjön. Ta med fika. För information kontakta Gunnar Andersson, 0270/554 62. Arrangör Söderhamns Naturskyddsförening.
- Lördag 14/6 Lånäs**
Vi besöker ett skogsområde i Lånäs med bland annat den enda lokalen i Hälsingland för tandrot. Ta med fika. Samling vid järnvägsstationen i Söderhamn kl. 9.00 eller vid SMU:s vandrarm kl. 9.30. För information kontakta Åke Ågren, 0270/105 03. Arrangör Söderhamns Naturskyddsförening.
- Torsdag 26/6 Marma**
Vandring efter järnvägen och i ett parkliknande område med bland annat parkgröe och vitfryle. Samling vid järnvägsstationen i Marma kl. 18.00. Ta med fika. För information kontakta Åke Ågren, 0270/105 03. Arrangör Söderhamns Naturskyddsförening.

Söndag 29/6

Gröntjärn och Gladbäcken

Utflykt till två platser som är intressanta både ur botanisk och geologisk synpunkt. Samling kl. 10.00 på Domusparkeringen i Ljusdal. Arrangör Naturskyddsföreningen i Ljusdal. För information kontakta Maj Johansson, 0651-93021.

Juli

Floraväktarresor

Kontakta Bengt Stridh, 021/32 30 67 eller 0651/910 38 om du vill bli floraväktare. Det är mycket enkelt att vara floraväktare. Vi visar dig lokalen och arten du skall bevaka. Sedan besöker du platsen en gång per år och räknar antalet plantor samt noterar om några förändringar har skett på växtplatsen.

Lördag 9/8-
söndag 10/8

Slätterhelg i Remman

Vår traditionella insats för den biologiska mångfalden. Tag med arbetsredskap och handskar och följ med. Samling kl. 7.00 på Domusparkeringen i Ljusdal. Samarrangemang med Naturskyddsföreningen i Ljusdal. För information kontakta Maj Johansson, 0651-93021.

Kalendarium övriga Sverige

31/5-1/6

Möte på Gotland för floraväktaransvariga. 10-års jubileum sedan de första växterna började övervakas inom floraväktarprojektet.

11/7-3/8

Inventeringsläger i Pajala och Harads, Norrbotten. Se Svensk Botanisk Tidskrift häfte 5-6, 1996 för info.

17-21/7

Botanikdagarna i Blekinge. Se Svensk Botanisk Tidskrift häfte 5-6, 1996 för info.

18-21/7

Inventeringsläger i Ragunda, Jämtland. Se Svensk Botanisk Tidskrift häfte 5-6, 1996 för info.

18-26/7

Fjällbotanikkurs i Abisko. Se Svensk Botanisk Tidskrift häfte 5-6, 1996 för info.

27/7-2/8

Inventeringsläger i Kittelfjäll, Åsele lappmark. Se Svensk Botanisk Tidskrift häfte 5-6, 1996 för info.

1-6/8

Forskningsresa i naturvårdens utmarker i Åsele, södra Lappland. 1-3/8 turisdagar. 4-6/8 inventerardagar. Kontakta Anders Delin, 0290-708 21, för info.

Råd till författare i VÄX

Vi i redaktionen är naturligtvis mycket tacksamma för alla manus vi får, oavsett om de är skrivna för hand, på skrivmaskin, på dator eller mera ortodext inhackade på stentavla.

🍏 *Manus på diskett* skickar du till Bengt Stridh, Uddstigen 4, 725 91 Västerås, 021/522 58 (även fax), e-mail: bengt.stridh@mailbox.hogia.net. **Bifoga alltid en utskrift av din artikel.**

🍏 *Manus i andra tillstånd* skickar du i god tid före manusstopp till Gunnar Nilsson, Brunnsgatan 78, 802 51 Gävle, 026/65 36 01, för inskrivning till dator.

Vi är **mycket** tacksamma för alla illustrationer.

Till sist en vädjan: Kom ihåg att hålla tiden för manusstopp!!!

Medverka i VÄX

Gläd dina medbotanister genom att skriva om växtfynd, exkursioner, ny litteratur, skicka in intressanta tidningsklipp etc!

Manusstopp

1 september 1997

Innehåll

- 3 GÄBS årsmöte 1997
- 3 Vilda växter som mat och medicin. *Bengt Stridh.*
- 6 Verksamhetsberättelse för 1996. *Elisabet Hermansson.*
- 8 Ekonomisk redovisning för 1996. *Bo Norell.*
- 9 Öppet brev till "Hälsinglands Flora". *Jens Hansen.*
- 10 Medförfattare till HS:s flora efterlyses! *Bengt Stridh.*
- 11 Floraväxteri Gästrikland 1996. *Birgitta Hellström.*
- 19 Idegran *Taxus baccata* i Gästrikland. *Birgitta Hellström.*
- 20 Floraväxterna fyller 10 år! *Mora Aronsson.*
- 22 Studier i en slåtteräng. *Peter Ståhl.*
- 31 Remman - lyckad ängshävd. *Bengt Stridh.*
- 33 Utställning om Hälsinglands flora.
- 35 Nytt på "webben". *Bengt Stridh.*
- 36 Ahlners Iggöflora. *Bengt Stridh.*
- 37 Odlingslandskapet på Iggön, ny litteratur.
- 38 Fem träd och en lök. *Peter Ståhl.*
- 40 Blomprat.
- 42 Forskningsresa i naturvårdens utmarker 1997 i Åsele, södra Lappland.
- 44 Kalendarium Gästrikland.
- 45 Kalendarium Hälsingland.
- 46 Kalendarium övriga Sverige.